

European Union Knowledge Economy Pass n.o.

E U K E R

European Union Knowledge Economy Review

Scientific journal

ISSN 1339-2786

**Vol. II, 2014
No. 1**

Editorial board

Chairman

Ing. Marek Andrejkovič, PhD., European Union Knowledge Economy Pass n.o.

Members

prof. Ing. Viktória Bobáková, PhD.

prof. Ing. Aurel Sloboda, PhD.

doc. Ing. Ján Piľa, PhD.

Ing. Magdaléna Freňáková, PhD.

Ing. Lenka Pelegrínová, PhD.

doc. RNDr. Zuzana Hajduová, PhD.

Dr. Jolanta Urbańska

Ing. Matej Hudák, PhD.

Ing. Ľuboš Kašprik

Editorial advisory board

Ing. Magdaléna Freňáková, PhD. – University of Economics in Bratislava

Ing. Marek Andrejkovič, PhD. – European Union Knowledge Economy Pass n.o.

Ing. Lenka Pelegrínová, PhD. – VÚB Leasing a.s.

Ing. Ľuboš Kašprik – JOHNSON CONTROLS INTERNATIONAL spol. s r.o.

Editor-in-chief

Ing. Marek Andrejkovič, PhD.

Editor's office

European Union Knowledge Economy Pass n.o.

Mierová 2687/56A, 093 01 Vranov nad Topľou

Tel.: +421 (0) 948 10 66 10

E-mail: euker@eukepass.com

<http://eukepass.com/index.php/sk/euker>

The grammar and language style of papers is not reviewed and corrected.

Ministry of Culture reg. No.: 04/2013

ISSN 1339-2786

Copyright © European Union Knowledge Economy Pass n.o., 2014

Obsah

<i>Peter KOPKÁŠ</i> Úspešnosť slovenských subjektov v programe People 7. RP	5
<i>Jan ZVARA – Petr HUDEČEK – Petr ŠAŠINKA</i> Studenti a vysoké školy jako součást rozvoje města	12
<i>Marek ANDREJKOVIČ – Barbora BALÁŽOVÁ – Stela BESLEROVÁ</i> Analýza faktorov vplývajúcich na fenomén nezamestnanosti mladých v krajinách V4	24
<i>Jana JANIČKOVÁ</i> Podpora riadenia a hospodárenia malého hotela s využitím manažérskeho informačného systému	37

PRÍHOVOR

Vážení čitatelia a priatelia,

po roku našej činnosti máte možnosť držať v rukách prvé číslo druhého ročníka časopisu European Union Knowledge Economy Review – EUKER, ktorý vznikol ako komplementárna aktivita našej neziskovej organizácie European Union Knowledge Economy Pass n.o. – EUKEPASS n.o. Naša nezisková organizácia sa venuje aktivitám, ktoré majú za cieľ podporovať budovanie a rozvoj znalostnej ekonomiky. Snažíme sa rozvíjať spoluprácu v znalostnom trojuholníku študent – podniková prax – univerzita prostredníctvom realizovania odborných praxí a stáží študentov v partnerských podnikoch. V rámci toho majú študenti možnosť realizovať svoje záverečné práce v reálnom podnikovom prostredí. Založenie časopisu European Union Knowledge Economy Review – EUKER je preto logickým vyústením našich takmer dvojročných aktivít s cieľom dať mladým ľuďom priestor na publikáciu výsledkov svojich prác a výskumov a ďalej tak podporovať budovanie znalostnej spoločnosti. Našou dlhodobou snahou je začleniť časopis EUKER medzi solídne vedecké časopisy, ktorým takto prispejeme k budovaniu a rozvoju znalostnej ekonomiky a rozvoju ekonomických disciplín v rôznych oblastiach hospodárstva.

Toto mimoriadne číslo sa venuje problematike implementácie inovácií a inovačných stratégií v regiónoch čím nadväzuje aj na poslanie celej organizácie EUKEPASS n.o. ako aj iných organizácií, ktoré podporujú myšlienku neustáleho rozširovania inovácií v slovenských regiónoch, ale aj v rozsahu cezhraničnej spolupráce a čerpania nových nápadov a poznatkov z prostredia českých rozvinutých regiónov.

Pre dostupnosť časopisu predpokladáme, že vo formáte PDF na webstránke našej neziskovej organizácie – www.eukepass.com zabezpečíme jeho lepšiu dostupnosť pre široké spektrum cieľových subjektov, ktoré takto budú môcť využívať výsledky vedeckej činnosti v podnikovej praxi. Pevne veríme, že si tento časopis v krátke dobe získa svojich priaznivcom a prestíž.

Marek Andrejkovič

Šéfredaktor European Union Knowledge Economy Review

ÚSPEŠNOST SLOVENSKÝCH SUBJEKTOV V PROGRAME PEOPLE 7.RP

Peter Kopkáš

Abstract

Considering the central role of SMEs and research institutions in Europe's economy, they will play a crucial role in increasing competitiveness, boosting economic growth and job creation. Horizon 2020 will encourage and support the participation of SMEs across specific areas. Measures are set out under the specific objectives applied in the 'Leadership in enabling and industrial technologies' and in the priority 'Societal challenges' of Horizon 2020. To benefit from the worldwide knowledge base, the Marie Skłodowska-Curie actions will be open also to SMEs staff, as well as to research institutions, research infrastructures.

Key words

Horizon 2020, Marie Skłodowska-Curie, People, FP7.

Úvod

Analýza účasti slovenských subjektov v 7. rámcovom programe EÚ pre výskum, vývoj technológií a demonštračné aktivity (7.RP), konkrétne v mobilitných akciách Marie Curie sa venuje zmapovaniu aktuálnej situácie, podmienok účasti, výsledkov a možností v súčasne končiacom programovacom období 2007-2013 a výhľadom, plánom a odporúčaniam pre úspech slovenských subjektov (firiem a výskumných inštitúcií) v budúcom programe Horizont 2020 (2014-2020).

Akcie Marie Skłodowska-Curie sú súčasťou rámcových programov od roku 1996. Podporujú mobilitu, tréning a kariérny rast výskumníkov všetkých národností bez rozdielu už od roku 1990 (od 3.RP). Podporujú všetky oblasti výskumu (bottom-up approach), čo predstavuje obrovskú výhodu pre uchádzačov, keďže program podporuje každú oblasť okrem jadrového výskumu a finančný príspevok Európskej komisie je 100%. Projekty sa podávajú štandardne na základe výziev na podávanie návrhov a evaluácia projektov je realizovaná nezávislými expertmi.

Za obdobie od januára 2007 do októbra 2013 bolo v rámci akcií Marie Curie s účasťou slovenských subjektov zazmluvnených 40 projektov, z čoho sa slovenské výskumné inštitúcie a firmy ujali 20 koordinácií projektov. Počet slovenských subjektov v rámci účasti na programoch Marie Curie dosiahol 19, pričom mnohé subjekty sa zapájali aj viacnásobne a dosiahol sa kumulatívny počet 56 účastí. Celkový rozpočet pre slovenské organizácie bol zazmluvnený vo výške 6,18 mil. eur a celkový príspevok zo strany EK dosiahol 6,07 mil. eur, pričom priemerná úroveň financovania pre slovenských účastníkov bola 98,2%. Možno konštatovať, že za sledované obdobie bolo podporených 100 slovenských výskumníkov vďaka projektom Marie Curie.

1 Program Ľudia a akcie Marie Curie v 7.RP

Akcie Marie Curie (MCA) sú vytvorené pre podporu pracovných miest vo všetkých vedeckých a humanitných oblastiach. V rámci 7.RP, sú MCA spojené do špecifického programu „Ľudia“ s rozpočtom 4,75 miliardy € (približne 9% z celého rozpočtu 7.RP). Strategicky program Ľudia zastrešuje Generálne riaditeľstvo pre Vzdelávanie a kultúru. Implementáciu programu Ľudia zabezpečuje Research Executive Agency (REA).

Akcie Marie Curie možno rozdeliť do štyroch základných podporných akcií:

- Školenia začínajúcich vedeckých pracovníkov, doktorandské programy – Initial Training Networks (ITN);
- Celoživotné vzdelávanie a profesijný rozvoj - európske štipendiá – Intra European Fellowships (IEF), Career Integration Grants (CIG) a Spolufinancovanie regionálnych, národných a medzinárodných programov (COFUND);
- Spolupráca akademickej sféry s priemyslom - priemyselný rozmer - Industry-Academia Partnerships and Pathways (IAPP);
- Medzinárodný rozmer (spolupráca s krajinami mimo EÚ) - Medzinárodné zahraničné štipendiá – International Outgoing Fellowships (IOF), International Incoming Fellowships (IIF) a International Research Staff Exchange Scheme (IRSES);
- Špecifické podporné akcie - Noc výskumníkov a iniciatíva EURAXESS.

Akcie Marie Curie ponúkajú celú škálu príležitostí pre výskumníkov vo všetkých fázach ich kariéry. Od doktorandov, až po skúsených výskumníkov vo verejnom aj súkromnom sektore. Tvorbou medzinárodných prepojení a sietí medzi univerzitami, výskumnými inštitútmi a firmami, robia Akcie Marie Curie z Európy atraktívne miesto pre vedu v súčasnosti, ale aj budúcnosti.

MCA sú postavené zdola nahor, čo znamená, že môžu byť financované výskumné projekty vo všetkých vedných oblastiach. Kandidáti si môžu ľubovoľne zvoliť oblasť výskumu, čo predstavuje obrovskú výhodu pre uchádzačov, keďže program podporuje každú oblasť okrem jadrového výskumu a finančný príspevok Európskej komisie je 100%. Projekty sa podávajú štandardne na základe výziev na podávanie návrhov a evaluácia projektov je realizovaná nezávislými expertmi. Program podporuje množstvo interdisciplinárnych, medzinárodných a medziodborových projektov vo výskume a inováciách, pokrývajúcich aj spoločenské oblasti.

Akcie Marie Curie podporujú 3 zo 7 kľúčových iniciatív stratégie Európa 2020 pre inteligentný/udržateľný/inkluzívny rast:

- Innovation Union (s cieľom):
 - vytvoriť 1 milión nových výskumných pracovných miest,
 - prilákať mládež do vedy a vyškoliť ju,
 - vytvoriť kvalitné doktorandské programy s involvenciou podnikateľského prostredia,
 - ponúknuť medzinárodnú kompetitívnu výskumnú kariéru,
 - zabezpečiť atraktívne podmienky zamestnania a rodovú rovnosť.
- Youth on the move (s cieľom):
 - zabezpečenia mobility výskumníkov medzi krajinami, disciplínami a sektormi
- An agenda for new skills and jobs (s cieľom):
 - lepších skúseností pre lepšie pracovné miesta

2 Výsledky slovenských účastníkov v 7. RP

Za obdobie od januára 2007 do októbra 2013 bolo zazmluvnených 40 projektov s nasledovnými kumulatívnymi ukazovateľmi:

- 40 podpísaných zmlúv na projekty s účasťou slovenských organizácií,
- účasť 19 organizácií - celkovo 56 účastí vrátane kumulovaných (viacnásobných) účastí,
- 20 koordinátorov,
- 100 podporených výskumníkov,

- celkový rozpočet pre slovenské organizácie: 6,18 mil. eur,
- celkový príspevok zo strany EK 6,07 mil. eur,
- priemerná úroveň financovania pre slovenských účastníkov: 98,2%.

Tabuľka 1 Slovensko – najaktívnejšie výskumné prioritné oblasti 7. RP podľa počtu žiadateľov (údaje ku koncu roka 2012)

Prioritná oblasť 7. RP	Počet žiadateľov	Požadovaný príspevok od EK (mil. euro)	Počet účastníkov	Úspešnosť	Účastníkmi požadovaný príspevok od EK (mil. euro)	Úspešnosť (požadovaný príspevok EK)
Information and Communication Technologies	343	105,19	53	15,45%	11,45	10,89%
Marie-Curie Actions	230	N/A	51	22,17%	N/A	N/A
Socio-economic sciences and Humanities	191	29,79	19	9,95%	2,41	8,09%
Research for the benefit of SMEs	174	21,52	27	15,52%	3,38	15,71%
Environment (including Climate Change)	138	29,27	18	13,04%	2,30	7,87%
Food, Agriculture and Fisheries, and Biotechnology	131	24,77	20	15,27%	2,95	11,89%

Na základe predchádzajúcej tabuľky je zrejmé, že účasť slovenských subjektov bola pomerne vysoká vzhľadom na ostatné prioritné oblasti 7. RP. Po informačných a komunikačných technológiách predstavovali akcie Marie Curie 2. najvýznamnejšiu oblasť pre Slovensko z hľadiska počtu žiadateľov (230), počtu uchádzačov o granty (51) a dosiahli najvyššiu úspešnosť v pomere získaných grantov k počtu podaných žiadostí.

2.1 Úspešní slovenskí účastníci

Nasledujúca tabuľka obsahuje zoznam všetkých úspešných slovenských účastníkov (počet projektov a relevantný príspevok Európskeho spoločenstva na financovanie ich aktivít v projekte), ktoré vstúpili do dohody o grante na projekt 7.RP k februáru 2013.

Tabuľka 2 Zoznam úspešných slovenských organizácií v projektoch MCA v 7.RP

Názov organizácie	počet účastí	príspevok EK
Slovenská akadémia vied (všetky ústavy)	16	2 286 497
Univerzita Komenského v Bratislave	9	1 685 957
Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici	2	229 300
PROGSEIS	1	217 959
Medzinárodné Laserové Centrum	1	215 404
ENVIRONMENTAL INSTITUTE s.r.o.	1	204 366
Slovenská organizácia pre výskumné a vývojové aktivity (SOVVA)	6	167 750
VIA MAGNA s.r.o.	1	165 110
Slovenská technická univerzita v Bratislave	1	138 292
Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach	2	129 000
Technická univerzita v Košiciach	2	116 700
POWERTEC s.r.o.	1	112 838
Žilinská univerzita v Žiline	1	100 000
SAIA, n. o.	3	85 655
Technická univerzita vo Zvolene	1	77 900
Inštitút pre verejné otázky	1	75 743
I-EUROPA s.r.o.	6	55 938
Slovenské národné múzeum	1	5 350
SPOLU	56	6 069 758

Zdroj: ECORDA

2.2 Projekty zo slovenskou účasťou

Nasledujúca tabuľka zobrazuje zoznam úspešných projektov v programe Ľudia.

Tabuľka 3 Zoznam úspešných slovenských projektov v programe Ľudia

Typ projektu	Akronym - Názov projektu
CIG	BIOMEDMICROFLUIDICS - Modelling and Optimization of Microfluidic Devices for Biomedical Applications
	MEIOSIS2012 - Chromosome segregation during meiosis
ERA-MORE	E*CARE - European Career of Researchers
ERG	DS-LOWDIM - Dynamical Systems in Low Dimensions
	ORITUPOCO - Orientation of Carbon Nanotubes in Polymer Composites

EURAXESS	EURAXESS T.O.P II - Enhancing The Outreach and Effectiveness of the EURAXESS Network Partners. EURAXESS T.O.P II
	TANDEM - Talent and Extended Mobility in the European Innovation Union
IAPP	CONPRA - Contributing the Preventive Archaeology: Innovativeness, Development and Presentation
	AIM - Advanced industrial microseismic monitoring
	ALBATROSS - Assembling Langmuir-Blodgett Architectures Through the use of Roll-to-roll Systems
IEF	MHEPS - Media-hosted eParticipation in Slovakia
IRG	ALGGENOMES - Algorithms for Analysis of Genes and Genomes
	BIOSEQANALYSIS - Computational methods for biological sequence analysis with application to evolution of yeast mitochondrial genomes
	BROWN DWARF - Brown Dwarfs and Extrasolar Planets
	CONAN - Model Checking and Synthesis for Concurrent Software
	MONINTERFLUOPROT - Monitoring of cell signaling pathways via interaction of fluorescently tagged proteins
	NLAMATHMODELS - Nonlinear Analysis in Mathematical Models: Heat Damage, Stability of Nonlinear Waves and Spectral-Scattering Problems
	PROTEOMICS OF CHERNO - The quantitative proteomics analysis of developing embryo, endosperm and seed coat in control and Chernobyl-grown plants
IRSES	LEARN 2 HEAR & SEE - Perceptual, Contextual, and Cross-modal Learning in Hearing and Vision
	CO-EXIN - Technological and design aspects of extrusion and injection moulding of thermoplastic polymer composites and nanocomposites
	ECONANOSORB - Ecological application of nanosorbents on the base of natural and synthetic ionites and carbons
	FOLPSEC - FUNCTIONING OF THE LOCAL PRODUCTION SYSTEMS IN THE CONDITIONS OF ECONOMIC CRISIS (COMPARATIVE ANALYSIS AND BENCHMARKING FOR THE EU AND BEYOND)
	LEARN 2 HEAR & SEE - Perceptual, Contextual, and Cross-modal Learning in Hearing and Vision
	META - Materials Enhancement for Technological Applications

ITN	EDA-EMERGE - Innovative biodiagnosis meets chemical structure elucidation – Novel tools in effect directed analysis to support the identification and monitoring of emerging toxicants on a European scale
	ELDEL - Enhancing Literacy Development in European Languages
	ELECDEM - Training Network in Electoral Democracy
	ENG CABRA - Biomedical engineering for cancer and brain disease diagnosis and therapy development
	ESTABLIS - Ensuring STABILity in organic Solar cells
	FUNEA - FUNctional Nitrides for Energy Applications
	MAMINA - Macro, Micro and Nano Aspects of Machining
	PNMR - Pushing the Envelope of Nuclear Magnetic Resonance Spectroscopy for Paramagnetic Systems. A Combined Experimental and Theoretical Approach
	PROSENSE - Cancer Diagnosis: Parallel Sensing of Prostate Cancer Biomarkers
	QUEST - Quantitative Estimation of Earth's Seismic Sources and Structure
	STRIKE - Novel Methods in Computational Finance
NIGHT	RN2007SVK - Science Alive: Researchers' Night 2007 in Slovakia
	RN2008SVK - Researchers' Night in Slovakia 2008: The Stars you don't know about yet
	RN2009SVK - Researcher's night in Slovakia 2009:
	RN2010SVK - RESEARCHERS' NIGHT IN SLOVAKIA 2010
	RN2011SVK - "Researchers Night in Slovakia 2011 – NATIONAL SCIENCE FESTIVAL FOR ALL"
	RN2012SVK - SCIENCE FESTIVAL Researchers' Night in Slovakia 2012

Zdroj: ECORDA

Pozn:

- CIG – Career Integration Grants
- ERA-MORE – European Network of Mobility Centers
- ERG - European Reintegration Grants
- EURAXESS - European initiative providing access to a complete range of information and support services to researchers wishing to pursue their research careers in Europe or stay connected to it
- IAPP – Industry-Academia Partnerships and Pathways
- IEF – Intra-European Fellowships for career development
- IRG - International Reintegration grants
- IRSES - International Research Staff Exchange Staff Scheme
- ITN – Initial Training Networks

Záver

Vzhľadom na nelichotivú situáciu v slovenskom výskume (nedostatočné kapacity zdrojov financovania a technického vybavenia pracovísk) je potrebné venovať náležitú pozornosť jeho podpore. Ako sa ukázalo, v posledných rokoch vzrástol význam podpory výskumu z rámcových programov EÚ, do ktorých sa zapája čoraz viac subjektov aj zo Slovenska. Oproti iným oblastiam 7.RP, pomerne dobre sú na tom aktivity slovenských subjektov v rámci programu Ľudia – akcií Marie Curie, hoci v porovnaní s inými krajinami EÚ výrazne zaostávame v čerpaní prostriedkov z tohto programu.

Toto bude treba v budúcnosti zmeniť a zamerať sa hlavne na opatrenia, ktoré pomôžu daný stav zmeniť k lepšiemu. Program Ľudia sa samozrejme netýka len výskumníkov a výskumných inštitúcií ale aj priemyselných podnikov. Európska komisia by mala posilniť rozmer priemyslu (zapájanie priemyselných podnikov) v budúcom programe Horizont 2020, vytvorením viac príležitostí pre spoluprácu a potenciálny prínos pre zúčastnené organizácie a jednotlivých účastníkov. Mali by sa nájsť spôsoby, ako zapojiť viac priemyselných partnerov. Možnosťou je napríklad otvorenie tzv. akcií COFUND a individuálnych štipendií pre priemyselné organizácie.

Zoznam použitej literatúry

1. Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1291/2013 z 11. decembra 2013, ktorým sa zriaďuje program Horizont 2020 – rámcový program pre výskum a inováciu (2014 – 2020) a zrušuje rozhodnutie č. 1982/2006/ES
2. Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1290/2013 z 11. decembra 2013, ktorým sa ustanovujú pravidlá účasti na programe Horizont 2020 – rámcový program pre výskum a inováciu (2014 – 2020) a pravidlá jeho šírenia, a ktorým sa zrušuje nariadenie (ES) č. 1906/2006
3. Rozhodnutie Rady z 3. decembra 2013, ktorým sa zriaďuje osobitný program na vykonávanie programu Horizont 2020 – rámcový program pre výskum a inováciu (2014 – 2020) a ktorým sa zrušujú rozhodnutia 2006/971/ES, 2006/972/ES, 2006/973/ES, 2006/974/ES a 2006/975/ES

Kontaktná adresa autora

Ing. Peter Kopkáš, PhD.
Ekonomická univerzita v Bratislave
Národohospodárska fakulta
Dolnozemska cesta 1
Bratislava
Tel.: 0905 841 259
E-mail: kopkas@euba.sk

STUDENTI A VYSOKÉ ŠKOLY JAKO SOUČÁST ROZVOJE MĚSTA

Jan Zvara – Petr Hudeček – Petr Šašínska

Abstract

There is a growing importance of universities and students as an actor in a development of the city. Their dynamic development places new demands on city infrastructure, mobility and functions due to steep growth of number of students. The submitted article aims to point out impacts of presence of students on development of Brno and to excuse necessity of inclusion of cooperation among city and universities into city strategic planning. Theoretical approaches to university environment will be presented in context of its impacts on urban development (models of involvement into local environment included). Focus is given on minor but the most visible impacts and interactions of simple presence of university students in Brno. A questionnaire was created for students aimed to describe mutual interactions between students and the city for mapping those impacts. The most interesting outputs of this questionnaire will be presented.

Key words

Students, universities, development of the city, Brno.

Úvod

Vysoké školy jako nejvyšší článek vzdělávací soustavy jsou unikátní instituce, které se již od svého vzniku koncentrují do měst. Ta je tradičně podporovala, protože jim zajišťovaly přísun vzdělaných lidí a zvyšovaly jejich prestiž. Přítomnost vysokých škol má na města řadu dopadů a ovlivňuje jejich rozvoj. Se změnami ve společnosti po druhé světové válce souvisí i zvýšení důrazu na vysokoškolské vzdělání. To vedlo ke vzniku mnoha nových vysokých škol a k vytvoření prostorově husté sítě vzdělávacích center. Vysokoškolské prostředí přitom dál nabylo na významu, především díky rozvoji znalostní ekonomiky, tedy systému založenému na konkurenční výhodě v podobě vlastnictví unikátních znalostí, vědomostí a poznatků. Vysokoškolský sektor se postupně stal významným faktorem přispívajícím k regionálnímu rozvoji jak prostřednictvím tzv. znalostní ekonomiky, tak prostřednictvím prosté koncentrace studentů, kteří svojí přítomností působí na městské prostředí a značně jej ovlivňují. To s sebou nese nutnost zahrnout tento fakt do úvah při strategickém plánování dalšího rozvoje těchto měst.

Město Brno je unikátní nejen svojí polohou mezi významnými centry středoevropského prostoru, ale zejména vysokou koncentrací vzdělávacích a vědecko-výzkumných kapacit. Vysoké školy a vědecká pracoviště jsou samostatnými subjekty, které hospodaří s vlastním rozpočtem a plánují svůj rozvoj. Zároveň se vesměs jedná o významné zaměstnavatele v regionu. Počet vysokoškolských studentů v Brně již přesáhl 80 tisíc. Toto jsou některé z příčin velmi intenzivních interakcí, ke kterým dochází mezi městem a jednotlivými vzdělávacími a vědecko-výzkumnými institucemi na poli místního rozvoje. Tyto interakce jsou nekoordinovány a nepodléhají žádnému sledování, evidenci či zavedenému systému.

Cílem předkládaného příspěvku je poukázat na vliv přítomnosti studentů na rozvoj města Brna. Příspěvek nejprve popisuje teoretické přístupy k vysokoškolskému prostředí v kontextu jeho působení na rozvoj měst (včetně modelů zapojení univerzit do místního prostředí). V další části je kladen důraz na dílčí, ale pro město nejviditelnější dopady a interakce v podobě prosté přítomnosti vysokoškolských studentů v Brně. Za účelem zmapování těchto dopadů

vznikl dotazník pro studenty s cílem popsat vzájemnou interakci města a studentů a vyvodit z ní relevantní závěry pro městské strategické plánování.

1 Historický vývoj vztahu vysokého školství a regionálního rozvoje

Vysokoškolské prostředí prodělalo zásadní změny v období státních intervencí po druhé světové válce. Vysoké školství bylo zapojeno do politiky regionálního rozvoje, především v oblasti lokalizace nových institucí či jejich decentralizací a pak také financování. Výsledkem mělo být spíše vyrovnávání meziregionálních rozdílů než cílená podpora místního rozvoje. S těmito snahami souvisí i výrazná masifikace vysokoškolského vzdělávání, která se začala šířit od konce 50. let z USA do dalších zemí. Jejím nejviditelnějším projevem bylo rychlé zvyšování počtu studentů, tedy základního kamene každé vysokoškolské instituce. Následovaly další změny vyvolané ať už přímo či nepřímo tímto jevem, jako byl vznik nových škol či jejich poboček, rozšiřování těch stávajících, změny v nabídce oborů, změna sociálního složení studentů a jiné. Došlo také k měřítkovému posunu významu vysokých škol vůči svému okolí. Až do této doby se počet akademických pracovníků a studentů počítal v jednotlivých městech v řádu tisíců, po průběhu masifikace dosahoval již desítek tisíc. Na konci 60. let došlo také k významné změně atmosféry univerzitního prostředí projevující se demokratizací, radikalismem, sociální angažovaností a myšlenkovým otevřením univerzitního prostředí (Delanty, 2002). To vše se odrazilo na vztazích mezi univerzitami a městy. Díky růstu vysokých škol se některé tradiční problémy jako studentské bydlení výrazně prohloubily, některé – jako nárůst dopravy – naopak nově vyvstaly.

Obrat ve vztahu univerzit a státu přišel ke konci 70. let. Dosavadní regionální politika se ukázala být neúčinnou jak v případě lokalizace jednotlivých škol, tak i v případě financování. Došlo sice k prostorovému rozptýlení jednotlivých institucí, nicméně celkově byly posíleny velké univerzity. Další ránu dosavadnímu systému přinesla deindustrializace. Stará průmyslová města se začala ekonomicky propadat a s tím souvisel i úpadek místního vysokého školství. Nejhuře byly postiženy školy orientované na tradiční průmysl, nicméně problémy se nevyhnuly ani dalším institucím. Nová koncepce přišla s nástupem konzervativní politiky 80. let. Stát přestal plošně dotovat systém vysokého školství a finanční zdroje začal přidělovat podle kvality jednotlivých škol. Univerzity byly podporovány v získávání prostředků pomocí spolupráce se soukromými subjekty. Ve městech se silným zastoupením upadajících průmyslových odvětví byl podporován rozvoj vysokoškolských oborů zaměřených na progresivní průmysl. Zatímco v předchozím období viděly místní instituce přínos vysokých škol především v přílivu státních peněz a příchodu mladých lidí, nyní se jejich pozornost obrátila právě na oblast spolupráce s privátním sektorem. Vysoké školství se tak stává důležitou součástí ekonomického rozvoje měst (Goddard, 2008).

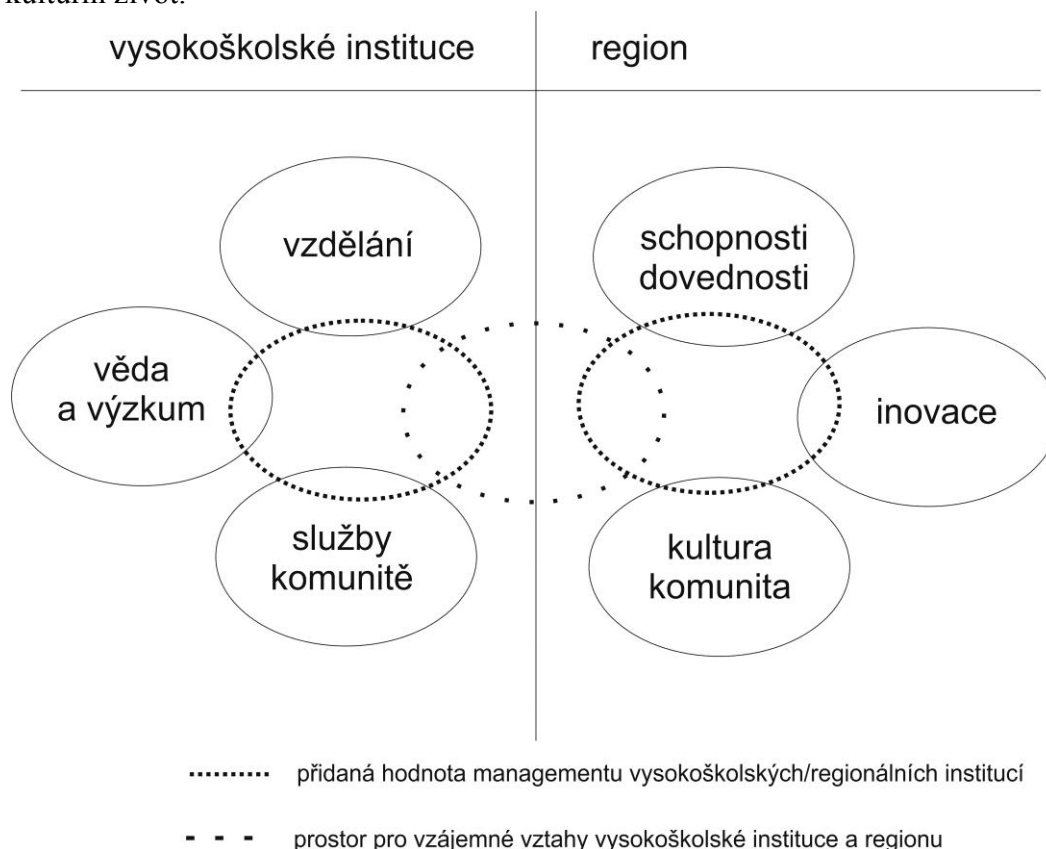
S nástupem globalizace se v oblasti terciárního vzdělávání zvyšuje konkurence. Vysoké školy jsou nuceny mezi sebou soutěžit při získávání peněžních prostředků ze státních i nestátních zdrojů. Využívají k tomu komercializaci svého duševního vlastnictví či vytváření různých spin-off firem a společných projektů s komerční sférou. Vzniká tak koncept univerzity jako podnikatelského subjektu. Důraz se přesouvá z vědeckého bádání na inovace, tedy ze základního na aplikovaný výzkum. U výuky je důležitá praktická uplatnitelnost nabytých poznatků, nově se rozvíjí systém celoživotního vzdělávání. Z pohledu místního rozvoje je důležité ukotvení a propojení univerzit, komerční oblasti a veřejné sféry z pohledu institucionálního i fyzického. Smyslem všech těchto aktivit je rozvoj znalostní ekonomiky (Benneworth, 2006).

Snaha o zvýšení konkurenceschopnosti absolventů vedla některé státy v 90. letech 20. stol. k integraci různých typů vysokoškolského studia do jednotné formy. Do integrace vysokoškolských systémů začala zasahovat také Evropská unie ve snaze vytvořit jednotný

prostor vysokoškolského vzdělávání. Smyslem Boloňské deklarace (1999) je vytvoření jednotného systému vysokoškolského vzdělávání, který má vést k zatraktivnění studia, vyšší mobilitě studentů a větší konkurenceschopnosti absolventů na trhu práce. Spolu s rozvojem znalostní ekonomiky to je jeden z hlavních prostředků k dosažení cíle dlouhodobých strategií Evropské unie, především Evropy 2020 (2010).

2 Modely zapojení univerzit do místního prostředí

Jak už bylo naznačeno v části zabývající se historickým vývojem univerzit a vztahů k městům, od 80. let se klade důraz na spolupráci univerzitního a privátního sektoru. Od 90. let pak roste snaha o napojení se na lokální instituce. V ideálním případě by tedy měla vzniknout síť vazeb, která propojuje všechny místní aktéry a pomáhá při rozvoji celého regionu či města. Z konkrétních oblastí podle J. Goddarda (2008) vysokoškolské instituce: přispívají či hrají důležitou roli v místním rozvoji při generování příjmů v podobě daní a poplatků; (spolu)vytvářejí nové firmy a spolupracují při rozvoji těch stávajících; zvyšují atraktivitu města/regionu z globálního pohledu a pomáhají přitahovat nové investice; prostřednictvím absolventů a celoživotního vzdělávání rozvíjejí a posilují místní lidský kapitál; podporují místní kulturní život.

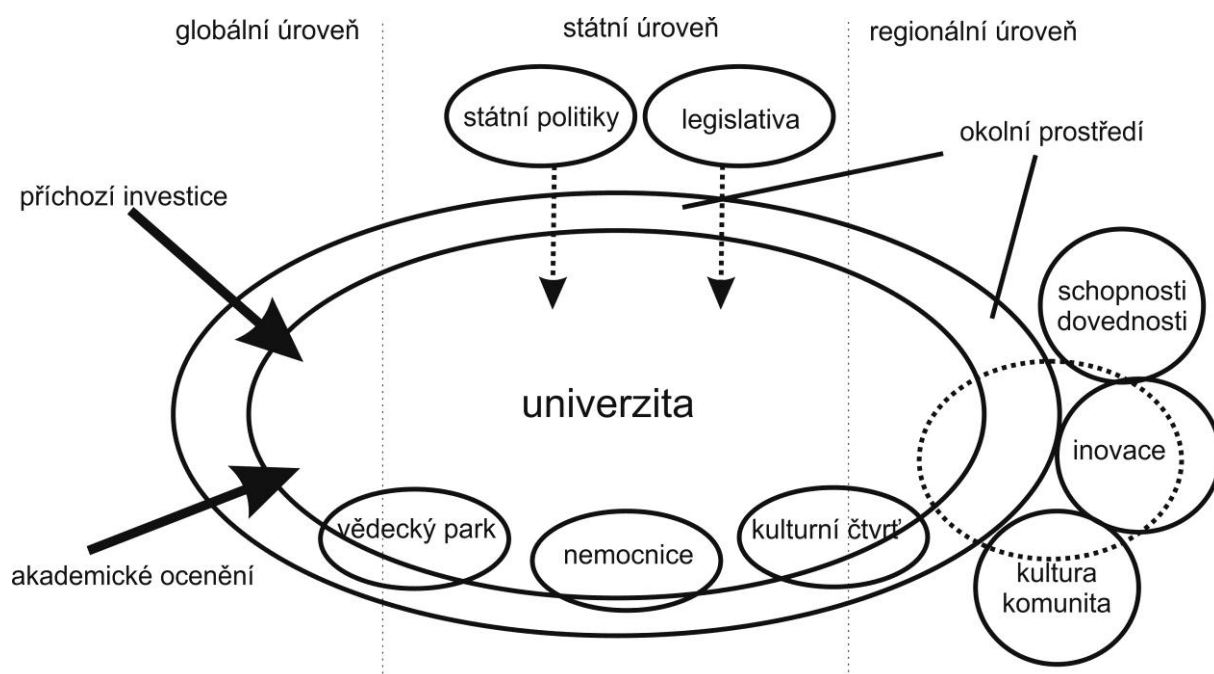
Obr. 1 Zapojení vysokoškolské instituce do regionálních struktur

Zdroj: Goddard a Chatterton (1999)

Od místního prostředí univerzity naopak potřebují: podporu při rozvoji vědy a výzkumu; pomoc při zvyšování zájmu o studium u místních uchazečů a při lákání zájemců z větších vzdáleností; dodatečné příjmy za služby poskytované jiným sektorům jako jsou konzultace a školení; vytvoření atraktivního prostředí pro studenty a akademické pracovníky. Schéma zapojení univerzity do regionálních struktur vytvořil J. Goddard a P. Chatterton (1999) (obr. 1). V rámci vysokoškolské instituce by mělo dojít k synergickému propojení jejích třech

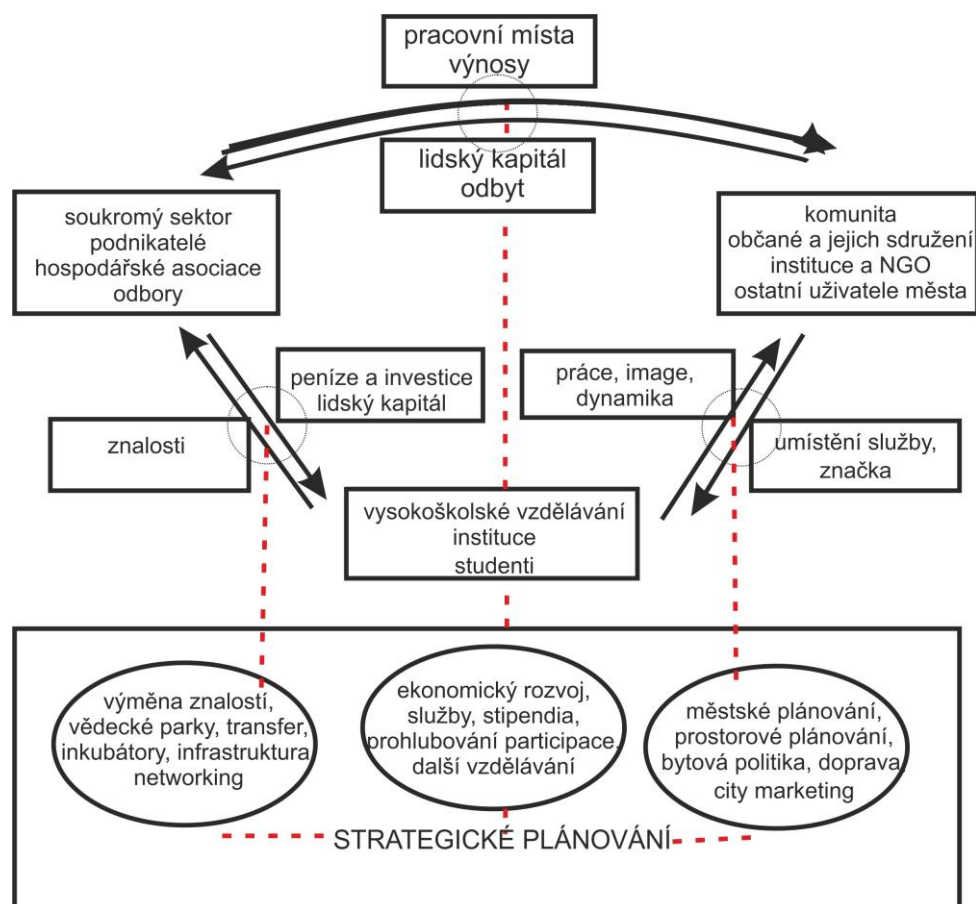
základních úkolů – výuky, výzkumu a služeb místní komunitě. Výsledkem by měly být dobře fungující regionální struktury produkující schopnosti a dovednosti, inovace, kulturní a komunitní zázemí. Společným zájmem obou stran je pak spolupráce vedoucí k odstraňování bariér v rozvoji.

V rámci místního rozvoje ovšem univerzita nepůsobí jako zcela nezávislá jednotka. Sama je silně ovlivňována děním na vyšších úrovních. V celostátním měřítku to jsou různé státní politiky vytvářené orgány vlády (školská, hospodářská, pracovní, regionální, sociální politika, politika vědy a výzkumu a jiné) a právní rámec daný zákony. Z globální úrovně je univerzitní prostředí pod vlivem mezinárodní akademické komunity, která hodnotí prestiž jednotlivých institucí. Důležitou roli také hrají přichozí investice spolurozhodující o rozvoji vysokoškolských institucí. Univerzita takto umožňuje další napojení místní úrovně na celostátní a globální struktury. Tyto vazby posilují další subjekty ať už přímo či nepřímo závislé na vysokoškolském sektoru, jako jsou vědecké parky, univerzitní nemocnice nebo kulturní čtvrtě. Konkrétní podobu tohoto víceúrovňového modelu podle P. Arba a P. Bennewortha (2007) ukazuje obr. 2.

Obr. 2 Víceúrovňový model zapojení vysokoškolské instituce do regionálního rozvoje
Zdroj: Arbo a Benneworth (2007)

Na postavení vysokoškolských institucí v městském rozvoji s ohledem na strategické plánování se zaměřují L. van den Berg a A. P. Russo (2003). Ti vidí atraktivní město jako magnet, který přitahuje vysoké školy a výzkum, prostřednictvím čehož dochází k posilování atraktivity města pro obyvatele, investory, turisty a další uživatele. Dochází tak k vytvoření uzavřeného cyklu vzájemně se posilujících vztahů. Předpokladem fungování tohoto cyklu je dlouhodobá rovnováha vzájemných vztahů mezi všemi aktéry (viz obr. 3).

Obr. 3 Postavení vysokoškolských institucí v městském rozvoji s ohledem na možnosti strategického plánování

Zdroj: Van den Berg a Russo (2003)

Vysokoškolské vzdělávání je zde přímo napojeno na soukromý sektor pomocí transferu znalostí. Školy poskytují jednotlivým podnikům jak samotné znalosti a zkušenosti prostřednictvím licencí či školení, tak kvalifikované odborníky. To je zdrojem zpětných příjmů a investic do vzdělávání a zkušeností z praxe. Pro vztah mezi vysokými školami a místní komunitou je klíčové prostorové ukotvení. Univerzity jako jakékoliv jiné instituce využívají městskou infrastrukturu a poptávají různé služby. Na druhou stranu pak samy služby generují a hlavně poskytují práci pro místné obyvatele. Méně viditelnou složkou těchto vztahů je pak využívání pozitivní image místa, kde univerzita může dodávat dynamiku, mladost a město naopak tradici, stabilitu a prostorové ukotvení. I poslední strana tohoto trojúhelníku, tedy vazby místní komunity se soukromým sektorem, je nepřímou ovlivňována vysokoškolskými institucemi. Jde především o všeobecný rozvoj lidského kapitálu a zvyšování inovační kapacity. Tento proces vysílá také zpětné impulsy směrem k univerzitám. Uvedený cyklus nemůže fungovat jen na úrovni institucí. Zásadnější je zainteresování jednotlivých uživatelů – tedy studentů, akademických pracovníků či místních obyvatel, protože teprve na této úrovni dochází k vytvoření sítě pevných vzájemných vazeb. Ze strany lokálních institucí je proto nezbytné promyšlené strategické plánování, které pokryje všechny tyto oblasti.

Výše uvedené modely vychází ze zkušeností západních autorů a reagují na situace západně od našich hranic. Systém vysokého školství a postavení univerzit v našem prostředí prošlo po roce 1989 zásadní změnou a dá se říct, že dosud nedošlo k ustálení. Např. od masifikace systému neuplynulo více než 10 let a změny, které přineslo mnohonásobné

navýšení počtu studentů nejen, že nebyly promítnuty do strategických úvah, ale nebyly ani dostatečně popsány.

3 Dotazníkový průzkum

Pro užší spolupráci mezi aktéry při tvorbě strategických dokumentů je nutné si vyjasnit některé základní otázky týkající se vzájemné interakce města a studentů. Proč si studenti vybírají Brno jako univerzitní město?; Kolik času v Brně studenti tráví?; Jak studenti bydlí a za co nejvíce utrácejí? Jak vidí svoje budoucí působení v Brně?

4 Metodika výzkumu a respondenti

Pro zjišťování vzájemných interakcí a dopadů přítomnosti studentů na rozvoj města Brna byl použit dotazník, jehož cílovou skupinou byli všichni vysokoškolští studenti studující v Brně. Dotazníkového průzkumu názorů vysokoškolských studentů na studium a život v Brně se od září 2011 do ledna 2012 zúčastnilo 6 020 studentů, což představuje reprezentativní vzorek. Odpovídali studenti z 12 vysokých škol v Brně. Na prvním místě dle odpovědí je VUT (55 % odpovědí), poté MU (22 %) a Mendelova univerzita (13 %). Kromě studentů veřejných škol se dotazníkového průzkumu zúčastnilo také 205 studentů soukromých vysokých škol. V tabulce 3 je zobrazen počet respondentů z jednotlivých vysokých škol, z nichž se dotazníkového průzkumu zúčastnilo více než 10 studentů.

Tab. 1 Rozdělení respondentů podle vysokých škol

vysoká škola	počet respondentů	podíl respondentů
VUT	3332	55,3 %
MU	1326	22,0 %
Mendelova univerzita	785	13,0 %
VFU	352	5,8 %
BIBS	178	3,0 %
Univerzita obrany	80	1,3 %
JAMU	52	0,9 %
Akademie STING	24	0,4 %

Zdroj: Strategie a koncepce rozvoje univerzitního školství v Brně a její evaluace, Berman Group, 2010

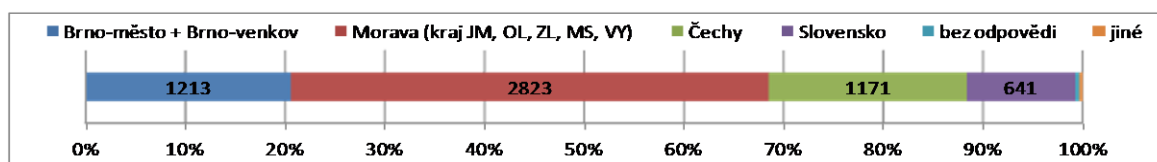
Mezi respondenty jsou celkem rovnoměrně zastoupeni jak muži (56 %) a ženy (44 %), tak studenti jednotlivých ročníků. Více než polovinu respondentů tvoří studenti ve věku 18 až 22 let, 8 % studentů je mladších než 20 let a 10 % je starších než 25 let.

5 Výsledky výzkumu

Výzkum mezi studenty vygeneroval mnoho důležitých zjištění/poznatků, přičemž v tomto článku budou popsány pouze vybrané charakteristiky ze života studentů, u kterých se předpokládá největší vliv na rozvoj města Brna: jde o trvalé bydliště, formu bydlení, čas, který studenti tráví v Brně, životní náklady studentů a jejich strukturu, důvod, proč studují zvolený obor právě v Brně a plány studentů po skončení současného studia s ohledem na město Brno.

88 % respondentů má trvalé bydliště v České republice, ostatní pocházejí ze Slovenska a pouze 21 trvale bydlí v jiném státě. Z místa trvalého bydliště lze usuzovat na velký zájem o studium na vysoké škole v Brně u mladých lidí z Brna a blízkého okolí, když nejvíce respondentů pochází z okresů Brno-město (15 %), Brno-venkov (6 %) a dalších moravských

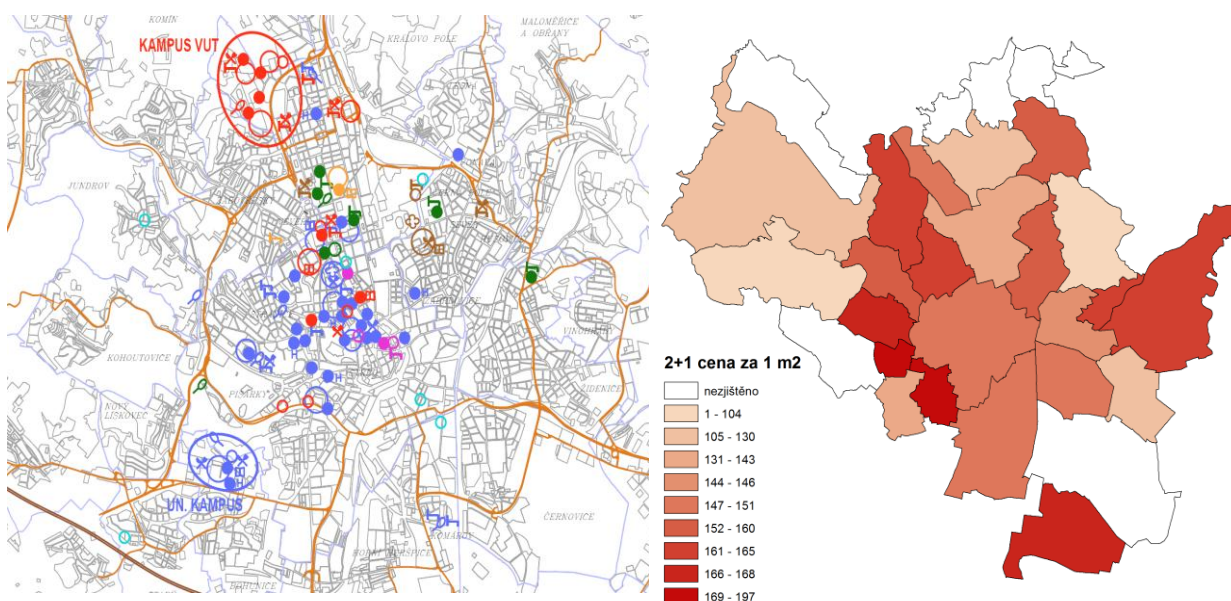
okresů. Z Moravy vymezené územím krajů JM, OL, ZL, MS a VY pochází přibližně dvě třetiny respondentů. Základní rozdělení studentů podle trvalého bydliště ukazuje obr. 4.

Obr. 4 Respondenti podle místa trvalého bydliště

Zdroj: Strategie a koncepce rozvoje univerzitního školství v Brně a její evaluace, Berman Group, 2010

Co se týče formy bydlení, nejvíce studentů (více než jedna třetina) bydlí v Brně v pronajatém bytě buď sami, nebo s více studenty a čtvrtina studentů využívá studentské koleje. Dále studenti často bydlí u rodičů (14 %) a 12 % jich dojíždí do Brna z místa trvalého bydliště. Tato skutečnost velmi výrazně ovlivňuje celkovou situaci na realitním trhu ve městě Brně. Lze předpokládat, že studenti si hledají bydlení s prioritou blízkosti školy. V lokalitách s vysokou koncentrací vysokoškolských institucí existuje velmi vysoká poptávka po pronájmech bytů, která drží ceny těchto bytů na relativně vysoké úrovni. Tento jev ovlivňuje pak i okolní lokality i celé území města Brna. Na obr. 5 je patrná souvislost mezi rozmístěním vysokoškolských institucí a cenou nájmu v bytech. Tento fakt bude nutno ještě potvrdit dalšími měřeními v následujících letech.

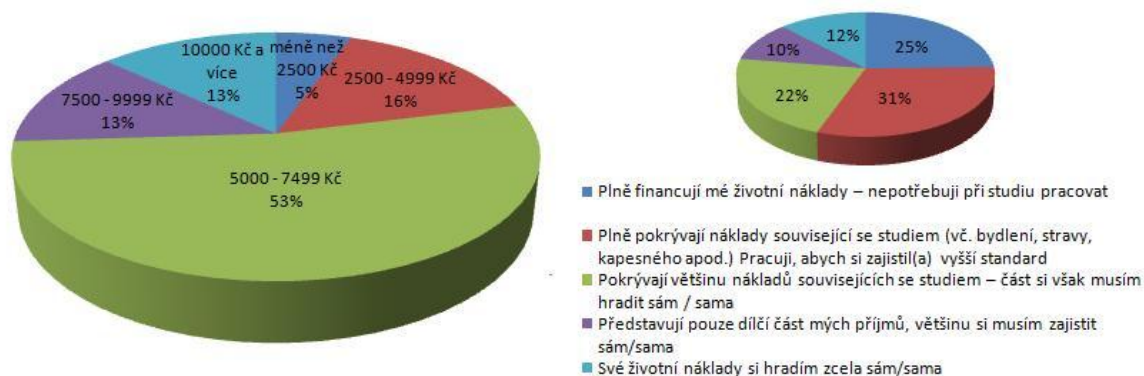
Obr. 5 Srovnání polohy vysokoškolských institucí a průměrného nájemného ve městě Brně

Zdroj: Strategie a koncepce rozvoje univerzitního školství v Brně a její evaluace, Berman Group, 2010, vlastní zpracování

Čas, který studenti tráví v Brně v průběhu výuky a zkouškového období, je velmi závislý na tom, zda studenti v Brně trvale bydlí nebo za studiem dojíždějí. Většina studentů v Brně zůstává v průběhu výuky celý pracovní týden (65 % studentů), přičemž více než čtvrtina alespoň jeden víkendový den. Pět a více dní tráví v Brně 96 % z těch, kteří mají v Brně trvalé bydliště, 67 % studentů bydlících na kolejích a pouze jedna čtvrtina z těch, kteří dojíždějí. Relativně rovnoměrné je rozdělení studentů podle toho, kolik víkendů v měsíci pobývají v Brně. Skoro třetina studentů jezdí na všechny víkendy pryč z Brna, pouze o trochu méně

naopak zůstává v Brně po tři až čtyři víkendy v měsíci. Je zde opět zřejmá závislost na místě bydliště, když tři až čtyři víkendy v měsíci v Brně tráví 82 % studentů z Brna, pouze 23 % studentů bydlících na kolejích a 7 % z těch, kteří dojíždějí. Skoro třetina ze studentů bydlících na kolejích a dvě třetiny z těch, kteří dojíždějí, netráví v Brně žádný víkend. Během zkouškového období vzrůstá obecně podíl studentů, kteří v Brně tráví méně než tři dny v týdnu. Přesto však zůstává vysoká část těch (polovina ze všech studentů, 93 % ze studentů z Brna), kteří v Brně pobývají celý pracovní týden, někteří včetně víkendů.

Doba strávená v Brně těsně souvisí s životními náklady studentů. Velikost a způsob pokrytí průměrných měsíčních životních nákladů respondentů ukazuje obr. 6. U více než poloviny studentů se výše nákladů pohybuje mezi 5 000 Kč a 7 500 Kč měsíčně. Medián je 6 000 Kč, tedy polovina studentů vynakládá měsíčně méně a polovina více než je tato částka. U více než poloviny studentů plně pokrývají náklady související se studiem rodiče a další příbuzní, čtvrtina studentů má dokonce plně financované životní náklady a nepotřebuje při studiu pracovat. Více než desetina studentů si musí naopak životní náklady hradit zcela sama. Jedná se tedy o nezanedbatelnou sumu, kterou v Brně studenti utrací.

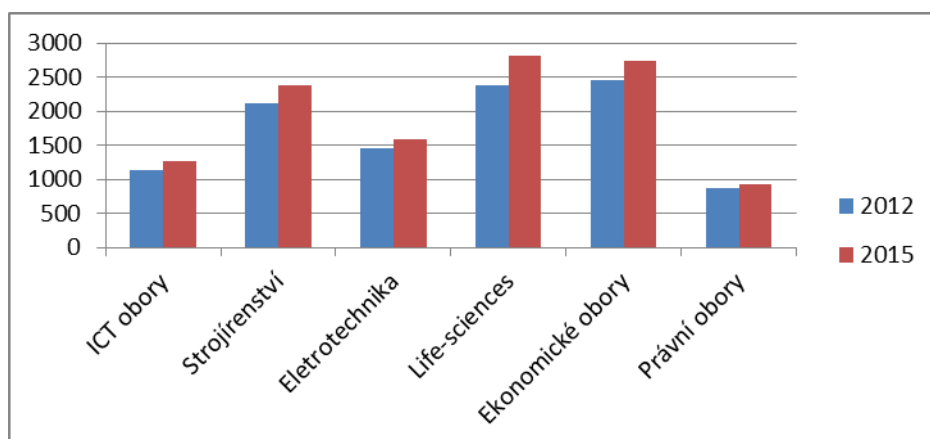

Obr. 6 Průměrné měsíční životní náklady respondentů a role při pokrytí těchto nákladů, kterou mají příjmy od rodičů (a dalších příbuzných)

Zdroj: Strategie a koncepce rozvoje univerzitního školství v Brně a její evaluace, Berman Group, 2010

Z hlediska struktury měsíčních nákladů studenti v průměru nejvíce vydávají na bydlení (40 % všech měsíčních nákladů), dále na stravování (25 %), dopravu (10 %), ostatní aktivity (10 %) a nejméně na aktivity spojené přímo se studiem (5 %). Navíc je patrný rozdíl mezi studenty bydlícími v Brně u rodičů, kteří na bydlení nevynakládají žádné finanční prostředky (celkem 18 % studentů), a těmi, kteří si bydlení v Brně financují sami a tvoří více než polovinu jejich měsíčních nákladů (třetina studentů).

Při plánování své budoucnosti je velmi pozitivní skutečnost, že skoro polovina studentů chce po skončení současného studia v Brně zůstat, ať již z důvodu dalšího pokračování ve studiu nebo hledání práce. Jak ukazuje obr. 9, pouze 2 % studentů chtějí pokračovat ve studiu mimo Brno a 11 % si chce najít práci mimo Brno. Podobné názory jsou také při odděleném pohledu na studenty VUT, MU a Mendelovy univerzity. Odlišné jsou představy o budoucnosti u studentů VFU, z nichž chce pouze malá část pokračovat dále ve studiu a více než 40 % si chce najít práci mimo Brno. Představy o budoucnosti se také liší podle toho, zda studenti pocházejí z Brna či nikoliv. Zůstat v Brně chce 70 % studentů s trvalým bydlištěm v Brně (29 % kvůli studiu, 41 % kvůli práci), přitom pouze 8 % z nich uvedlo, že chtějí působit jinde než v Brně. Z nebrněnských studentů chce v Brně zůstat více než polovina (30 % kvůli studiu, 22 % kvůli práci) a 17 % chce působit jinde. Významnost této výzkumné otázky lze podpořit i predikcí, že studentů, kteří budou v Brně končit studium bude zcela jistě přibývat, což souvisí s vysokými náborů studentů v předchozích letech.

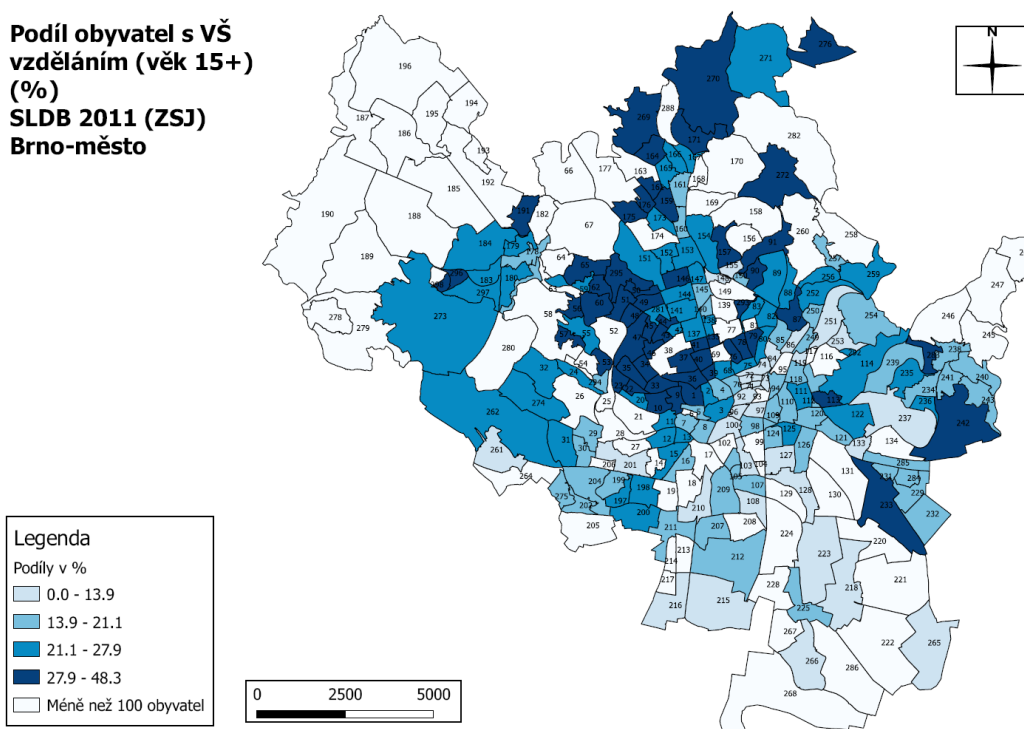
Obr. 7 Predikce počtu absolventů ve vybraných oborech

Zdroj: Regionální inovační strategie Jihomoravského kraje, www.risjmk.cz

Na druhou stranu je potřeba také zmínit trend posledních dvou let, který souvisí zejména s demografickým vývojem. V roce 2013 již došlo k celkovému poklesu studentů ve městě Brně a lze předpokládat, že tento trend bude i nadále pokračovat. V následujících letech se také ukáže, zda počet studentů bude kopírovat demografický vývoj nebo zda se podaří městu i univerzitám svoji atraktivitou přitáhnout studenti z větších vzdáleností či nových destinací.

**Podíl obyvatel s VŠ
vzděláním (věk 15+)
(%)**

**SLDB 2011 (ZSJ)
Brno-město**

Obr. 8 Rozmístění obyvatel města Brna s vysokoškolským vzděláním

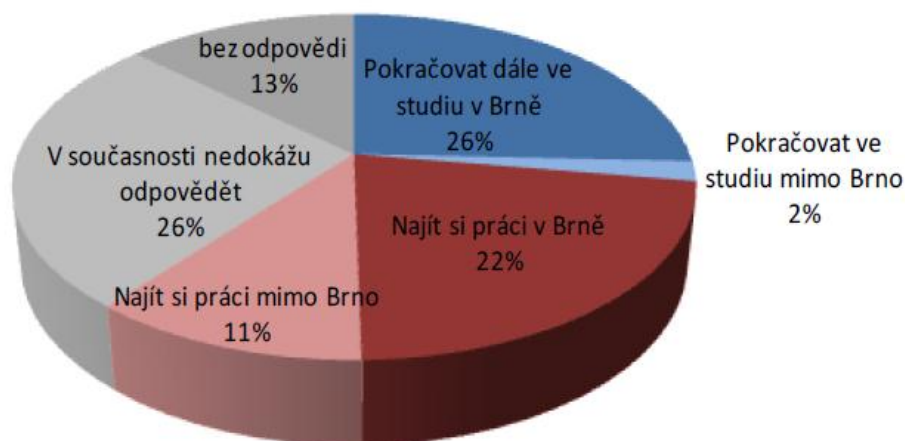
Zdroj: Sociodemografická analýza územních částí města Brna (na základě dat SLDB 2011)

Lze předpokládat, že zcela jistě dojde k usazení velké části absolventů ve městě. Tato velmi pozitivní skutečnost může velmi výrazně změnit zatím zřetelný socio-prostorový vzorec, kdy obyvatelé s vysokoškolským vzděláním bydlí zejména v severozápadním sektoru města, což může souviset s rozložením akademických institucí a vysokých škol. Relativně nová existence univerzitního kampusu Masarykovy univerzity v Bohunicích zřejmě do budoucna zapříčiní, že dojde k protažení sektoru s vysokoškolsky vzdělanými obyvateli k jihozápadu. Tento trend naznačuje už i obrázek č.5, ve kterém lze pozorovat velmi silný vztah

mezi existencí kampusu v Bohunicích a výší nájemného v přilehlých městských částech (kromě Starého Lískovce).

I z těchto důvodů zůstává zachován v Brně relativně dynamický rozvoj bytové výstavby a i ceny realit k bydlení zde zůstávají stabilní. Lze předpokládat, že tento trend bude i nadále zachován, protože silnou poptávku budou tvořit právě absolventi usazující se v Brně. Tento předpoklad může být narušen změnou vnějších podmínek (celková finanční situace, politická rozhodnutí, bankovní krize).

Obr. 9 Co chtějí respondenti dělat po skončení současného studia

Zdroj: Strategie a koncepce rozvoje univerzitního školství v Brně a její evaluace, Berman Group, 2010

Závěr

Brno sice nepatří mezi centra se starobylými univerzitami, nicméně to neubírá na důležitosti, kterou po svém vzniku ve městě začaly hrát. Město je druhým největším centrem vysokého školství v České republice. Předností Brna je především komplexnost v nabídce vysokoškolských oborů, které pokrývají všechny základní směry studia a zároveň menší měřítko města (v porovnání např. s Prahou). Každodenní přítomnost studentů se výrazným způsobem zapisuje do tváře města a to jak po stránce znalostní, tak po sociální a ekonomické.

Z výše popsaných teoretických přístupů, ale i z výsledků dotazníku plyne, jak důležitá je kooperace mezi městem a jeho vysokými školami. Témat na spolupráci mezi městem a jeho vysokými školami, která je přínosná pro obě strany, se nabízí hned několik. Jsou to například oblasti na poli marketingu nebo života ve městě. Velmi přínosné může být také využití energie studentů, kteří jsou aktivní a chtějí se sami angažovat pro rozvoj města. Zahrnout tato témata do strategického plánování města Brna je tady přímo nezbytností.

Konkrétním významným aspektem, který vyplynul z dotazníkového šetření, je fakt, že mnoho studentů má zájem zůstat v Brně i po absolvování vysoké školy. Návazně tak mohou pokračovat ve své výzkumné činnosti, případně si najít práci a usadit se trvale v Brně. To je pro město velmi výhodné, protože zde zůstává velmi vzdělaná pracovní síla důležitá pro rozvoj města. Nezanedbatelné pro zdejší ekonomiku je i to, kolik peněz zde studenti utratí při studiu a trávení volného času.

Dalším nesporně významným prvkem je fakt, že silná pozice Brna nespočívá jen v oblasti přítomnosti vysokoškolských studentů. Město má širokou základnu také na poli vědy a výzkumu, což vytváří potenciál na zapojení místní ekonomiky do celosvětových struktur. Do podpory těchto vazeb se aktivně zapojují místní veřejné instituce. Město se v poslední době snaží profilovat v moderních a progresivních oblastech nanotechnologií a life sciences, které,

jak věří, přinesou nový rozvoj celé místní ekonomice. Veřejná podpora mimo tyto preferované obory je výrazně slabší, což se však může do budoucna odrazit i v rozvoji jednotlivých vysokých škol.

Studenti a vysoké školy svojí existencí život ve městě i město samotné výrazně ovlivňují. Vysoké školy i město spolu budou čelit několika výzvám. Jednou s výzev bude boj s nepříznivým demografickým vývojem, dalšími například efektivnější zacílení oborů pro lepší zaměstnatelnost budoucích absolventů.

Článek vznikl částečně na podkladech z projektu Rozvojové dokumenty Strategie pro Brno, CZ.1.04/4.1.01/53.00084. Úplné výsledky dotazníkového šetření mají autoři k dispozici.

Zoznam použitej literatúry

1. ALLISON, J. (2006): Over-educated, over-exuberant and over here? The impact of students on cities. In: Planning Practice & Research, vol. 21, no. 1, p. 79-94
2. ARBO, P. – BENNEWORTH, P. (2007): Understanding the regional contribution of higher education institutions: A literature review. In: OECD Education Working Paper No. 9
3. BENNEWORTH, P. A KOL. (2006): Tying down the 'global' in the competitive knowledge economy: university-city interactions. Newcastle university, Newcastle, 32 p.
4. Boloňská deklarace [online]. Společné prohlášení ministrů školství evropských států na setkání v Boloni dne 19. června 1999. Dostupné na: < <http://bologna.msmt.cz/bolona-1999/bolonska-deklarace>>.
5. CONCEIÇÃO, P. – HEITOR, M. V. (1999): On the role of the university in the knowledge economy. In: Science and Public Policy, vol. 26, no. 1, p. 37-51
6. ČSÚ (2010): Historie a vývoj vysokého školství. [online]. ČSÚ, Praha. Dostupné na: <<http://www.czso.cz/csu/2010edicniplan.nsf/p/3314-10>>
7. ČSÚ (2012): Statistická ročenka Jihomoravského kraje 2012. [online]. ČSÚ, Praha. Dostupné na: <<http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/krajp/641011-12-xb>>
8. DELANTY, G. (2002): The Governance of Universities: What is the Role of the University in the Knowledge Society? IN: Canadian Journal of Sociology, vol. 27, iss.2, p. 185-98
10. DUKE-WILLIAMS, O. (2009): The geographies of student migration in the UK. In: Environment and Planning A, vol. 41, iss. 8, p. 1826-1848
11. ELLIOTT, S. (1988): Measuring the Economic Impact of Institutions of Higher Education. In: Research in Higher Education, vol. 28, no. 1, p. 17-33
12. Evropa 2020 [online]. Dostupné na: <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2009:0347:FIN:EN:PDF>>
13. GODDARD, J. (2008): The Role of the University in the Development of its City and Region. Přepis přednášky konané na Newcastle University ze dne 11. března 2008. 19 s.
14. GODDARD, J. – CHATTERTON, P. (1999): Regional Development Agencies and the knowledge economy: Harnessing the potential of Universities. In: Environment and Planning C. No. 17, p. 685-699
15. HALL, P. (1997): The university and the city. In: GeoJournal, vol. 41, iss. 4, p. 301-309
16. HOLDSWORTH, C. (2008): Between two worlds: local students in higher education and 'scouse'/student identities. In: Population, Space and Place, 2009, no. 15, p. 225-237
17. HOLDSWORTH, C. (2009): Going away to uni': mobility, modernity, and independence of English higher education students. In: Environment and Planning A, vol. 41, iss. 8, p. 1849-1864
18. HUBBARD, P. (2009): Geographies of studentification and purpose-built student accommodation: leading separate lives? In: Environment and Planning A, vol. 41, iss. 8, p. 1903-1923
19. CHRISTINE, H. a kol. (2002): Accommodating students. In: Journal of Youth Studies, no. 5, p. 209-235
20. MECHTENBERG, L. – STRAUSZ, R. (2008): The Bologna process: how student mobility affects multi-cultural skills and educational quality. In: International Tax and Public Finance, vol. 15, iss. 2, p. 109-130
21. MOWERY, D. C. A KOL (2004): 'Ivory Tower' and Industrial Innovation: University-Industry Technology Transfer Before and After the Bayh-Dole Act. 1st. issue, Stanford University Press, Stanford, 264 p., ISBN: 9780804749206 87
22. MUNRO, M. A KOL. (2009): Students in cities: a preliminary analysis of their patterns and effects. In: Environment and Planning A, vol. 41, iss. 8, p. 1805-1925
23. PERKMANN, M. – WALSH, K. (2007): University-industry relationships and open innovation: Towards a research agenda. In: International Journal of Management Reviews, vol. 9, iss. 4, p. 259-280

24. RYBA, R. H. (1971): The Geography of Education and Educational Planning. XXII. International Geographical Congress, Quebec, 1971, s. 1 – 7.
25. RUSSO, A. A KOL. (2003): The Student City - Strategic Planning for Student Communities in EU Cities. 43rd European Congress of the Regional Science Association, Jyväskylä, 24 p. 88
26. SIGFRIED, J. J. A KOL. (2005): The economic impact of colleges and universities. In: Economics of Education Review, vol. 26, no. 5, p. 546-558
27. SMITH, P. D. (2005): Studentification: the gentrification factory? In: The New Urban Colonialism: Gentrification in a Global Context Eds R Atkinson, G Bridge, Routledge, London, pp 72- 89
28. SMITH, P. D. (2008): The politics of studentification and '(un)balanced' urban populations: lessons for gentrification and sustainable communities?' In: Urban Studies, no. 45, p. 2541- 2564
29. SMITH, P. D. (2009): 'Student geographies', urban restructuring, and the expansion of higher education. In: Environment and Planning A, vol. 41, iss. 8, str. 1795-1804
30. SCHOFFER, J. P. (1975): Determining Optimal College Locations. In: Higher Education, vol. 1975, iss. 4, p. 227-232.
31. TROW, M. (1974): Problems in transition from elite to mass higher education. OECD, Paříž 1974. In: Teorie vzdělávání ve vyspělých zemích: vývoj a současnost. Středisko vzdělávací politiky, PaedF UK, Praha, 1997. 138 s.
32. VAN DEN BERG, L. – RUSSO, A. P. (2003): The Student City. Strategic Planning for Student Communities in EU Cities. European Regional Science Association, Viena
33. WATERS, J. L. (2009): In pursuit of scarcity: transnational students, 'employability', and the MBA. In: Environment and Planning A, vol. 41, iss. 8, p. 1865-1873

Kontaktná adresa autorů

Mgr. Jan Zvara
Masarykova univerzita
Přírodovědecká fakulta
Geografický ústav
Kotlářská 2, 611 37 Brno
e-mail: 66297@mail.muni.cz

Mgr. Petr Hudeček
Masarykova univerzita
Právnická fakulta
Ústav dovednostní výuky a inovace studia
Veveří 70, 611 80 Brno
e-mail: 144123@mail.muni.cz

Mgr. Petr Šašinka
Masarykova univerzita
Ekonomicko-správní fakulta
Katedra regionální ekonomie a správy
Lipová 41a, 602 00 Brno
e-mail: 206708@mail.muni.cz

ANALÝZA FAKTOROV VPLÝVAJÚCICH NA FENOMÉN NEZAMESTNANOSTI MLADÝCH V KRAJINÁCH V4

Marek Andrejkovič – Barbora Balážová – Stela Beslerová

Abstract

This paper is appointed to the phenomenon of youth unemployment in V4 countries. After crisis, the importance of this phenomenon grew. Many official documents discuss about the solving of this phenomenon. The development of EU is based on the solving of this social problem.

Key words

Unemployment. Youth unemploment. V4 countries. European Union development. Factors.

Úvod

Fenomén nezamestnanosti mladých je vysoko diskutovanou problematikou v celej Európskej únii. Vyvstáva nielen v krajinách V4 ale aj v pôvodných členských krajinách. Pritom vznik ekonomickej krízy výrazne prispel k prehlbeniu tohto fenoménu. Z toho dôvodu sa v tomto príspevku zameriavame na analýzu tohto fenoménu z hľadiska príbuzných faktorov, ktoré sa prejavujú podobne alebo súčasne s daným fenoménom, prípadne ho môžu podporovať alebo vyvolávať.

Problematika nezamestnanosti mladých pritom je súčasťou rozvojovej stratégie Európskej únie a viacerých dokumentov, ktoré sa zameriavajú na rozvoj jednotlivých oblastí Európskej únie. Práve rozvoj spoločnosti je do istej miery brzdený týmto fenoménom, čo vytvára negatívne nálady na trhu práce a v spoločnosti ako takej. Z toho dôvodu je potrebné vhodnými opatreniami odstraňovať alebo znižovať nezamestnanosť mladých.

1 Prehľad prístupov a definovanie

V tejto kapitole sa venujeme definovaniu jednotlivých pojmov a poznatkov, ktoré sú preukázané v prístupoch viacerých autorov a ich publikáciách. Z tohto pohľadu sledujeme jednak odborné príspevky, ale aj publikácie, ktoré sa venujú problematike nezamestnanosti mladých. Jednotlivé oblasti pritom predstavujú podpornú fázu pre identifikáciu relevantných faktorov nezamestnanosti mladých v krajinách V4.

1.1 Hrubý domáci produkt

Problematika merania výkonnosti ekonomiky sa rozoberá v rámci odborných diskusií už dlhodobo. Existuje viacero smerov, ktoré hodnotia výhody a nevýhody jednotlivých ukazovateľov. Jednoznačne ako najčastejšie používaným ukazovateľom je hrubý domáci produkt, ktorý predstavuje hodnotovo vyjadrený objem vyrábaných tovarov a poskytnutých služieb v rámci ekonomiky daného štátu za časovú jednotku obvykle kalendárneho roka. (Lisý a kol, 2011)

Hodnotové vyjadrenie hrubého domáceho produktu pritom predstavuje spôsob zjednotenia kvantity produkcie ekonomiky. Hodnotenie výkonnosti z tohto pohľadu je následne potrebné uskutočňovať aj inými spôsobmi. Jednotlivé prvky hrubého domáceho produktu pritom vstupujú do vzťahov a je potrebné s nimi ďalej uvažovať. (Lisý a kol., 2011)

Hlavným problémom, s ktorým sa pri hodnotení hrubého domáceho produktu stretávame, je problém inflácie, teda rastu cenovej hladiny. V tomto prípade táto skutočnosť navyšuje hodnotu hrubého domáceho produktu bez nutného navýšenia objemu výroby v ekonomiky. Spôsoby výpočtu pritom obsahujú viacero otázok, ktoré je potrebné v praktickom riešení odstrániť. Pre ekonomiku je dôležité zabezpečiť, aby nedochádzalo k viacnásobnému započítavaniu toho istého produktu v rámci výroby medzi jednotlivými organizáciami. Z toho dôvodu je vytvorený pojem tzv. medziproduktu, ktorý zabezpečuje, že sa do hodnoty finálneho tovaru započítavajú iba pridané hodnoty na danom stupni výroby. (Vlček a kol., 2003; Mankiw, 2002)

Výkonnosť ekonomiky je pritom závislá aj od iných faktorov a hlavne je vhodné ju sledovať nielen z tohto priameho ekonomického hľadiska. Z toho dôvodu viacero autorov sa prikláňa k názoru, že hrubý domáci produkt môže predstavovať isté skreslenie hodnotenia výkonnosti. Preto sa v ekonomickej teórii stretávame s prístupom tzv. čistého ekonomického blahobytu ako nového ukazovateľa, ktorý okrem hrubého domáceho produktu obsahuje aj ďalšie faktory, ktoré vplyvajú na hodnotenie výkonnosti ekonomiky. Ide prevažne o položky týkajúce sa ohodnotenia voľného času ale aj mimopracovných produkčných aktivít, svojpomocných aktivít. Z dôvodu existencie voľného času je potrebné sledovať jeho ekonomickú hodnotu. V tomto prípade môžeme vidieť, že v rámci voľného času je možné vytvárať hodnoty, ktoré pritom nie sú pokryté z pohľadu hrubého domáceho produktu. Taktiež oblasť tieňovej ekonomiky a škôd na životnom prostredí. Môžeme vidieť jednoznačný vplyv týchto parametrov. Oblasť tieňovej ekonomiky je pritom veľmi problematická, keďže nie je možné ju exaktne merať ani sledovať. Z toho dôvodu práve táto oblasť predstavuje otázný vplyv, ktorý môže vytvárať možnosti na prípadné znehodnotenie týchto štatistík. Negatívny vplyv na životné prostredie predstavuje dodatočné náklady pre ekonomiku v budúcnosti, z toho dôvodu je potrebné tento faktor z pohľadu viacerých autorov sledovať a kvantifikovať. Iba týmto spôsobom je možné uvažovať nad ďalším vývojom výkonnosti ekonomiky. (Vlček a kol., 2003)

Okrem toho sa v praxi používajú aj ďalšie rozšírenia uvedeného prístupu k hrubému domácomu produktu. Tieto ukazovatele však sa vypočítavajú iba kvalifikovanými odhadmi a zároveň tiež sú teda postihnuté istou chybou merania. Z toho dôvodu v našom príspevku sa zaoberáme iba sledovaním hrubého domáceho produktu. Okrem toho je možné uvažovať aj o iných rozšíreniach, napríklad rozšírení obsahujúcim aj strednú dobu dožitia a rôzne indexy kvality života, ktoré pozostávajú aj z hodnoty hrubého domáceho produktu. (Gažiová, 2002)

1.2 Nezamestnanosť

Problematika nezamestnanosti predstavuje tiež významný fenomén, ktorému sa v tomto príspevku priamo venujeme. Je dôležité uvažovať nad tým, ako vhodne zdefinovať otázku nezamestnanosti. Meranie nezamestnanosti sa realizuje viacerými spôsobmi. Základný princíp je definovaný prostredníctvom podielu počtu nezamestnaných osôb voči celkovej pracovnej sile, teda obyvateľom krajiny, ktorí sú schopní pracovať či už z legislatívnej stránky alebo sociálno-zdravotnej. V dávnejšej minulosti sme pritom stretávali fenomén nezamestnanosti zriedkavo, kedy zamestnanosť bola budovaná prostredníctvom plánovania využitia pracovných síl a teda podiel nezamestnaných bol minimálny, aj to iba krátkodobý spôsobený presunom pracovnej sily.

Z pohľadu nezamestnanosti je teda dôležité sledovať tzv. práceschopné obyvateľstvo. V prípade európskych krajín a tiež Slovenska nevynímajúc môžeme povedať, že do tejto skupiny zaraďujeme osoby vo veku 15 až 62 rokov. Túto skupinu podľa Mareša (2002) môžeme následne rozdeliť na tieto časti:

- zamestnaní,
- nezamestnaní,

- ostatní.

Na základe platnej legislatívy pritom medzi pracujúce osoby zahŕňame nielen aktívne pracujúcich ale aj chorých a štrajkujúcich. Taktiež zahŕňame aj osoby, ktoré v danom čase čerpú dovolenku. Celkovo teda do tejto skupiny zahŕňame všetky osoby, ktoré sú v platnom pracovno-právnom vzťahu voči nejakému subjektu, teda zamestnávateľovi. Druhou skupinou sú nezamestnaní. Túto skupinu v tomto prípade môžeme rozlišovať na dobrovoľne a nedobrovoľne nezamestnaných. V teórii sa stretávame s tým, že dobrovoľnú nezamestnanosť autori popisujú, avšak sa ňou priamo nezaoberajú a predpokladajú, že ich začleňujú priamo do skupiny nezamestnaných. V rámci toho môžeme definovať istú pevnú mieru nezamestnanosti, ktorú nie je možné odstrániť vzhľadom na očakávania zamestnancov a tým aj existujúcu istú mieru dobrovoľnej nezamestnanosti, ktorú nie je možné odstrániť. Väčšiu skupinou je pritom skupina nedobrovoľne nezamestnaných, ktorí predstavujú tých, ktorí by chceli pracovať, avšak podmienky na trhu práce im to nedovoľujú. Na sledovanie a podporu odstraňovania nedobrovoľnej nezamestnanosti na Slovensku pôsobí Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny, ktorí registruje takýchto žiadateľov o prácu a im vytvára konzultačnú podporu a sprostredkovanie niektorých ponúk práce. Poslednou skupinou obyvateľstva sú pritom tí, ktorí nemôžu objektívne pracovať. Ide obvykle o dôvody zdravotného postihnutia alebo študentov škôl, ktorí sa pripravujú na budúce povolanie. (ŠÚ SR, 2011)

Meranie nezamestnanosti sa obvykle realizuje cez mieru nezamestnanosti, teda podiel nezamestnaných a celkovej pracovnej sily. Tento postup určovania počtu nezamestnaných je definovaný v Slovenskej republike dvojako, a to prostredníctvom Štatistického úradu Slovenskej republiky a prostredníctvom metodiky Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny. (Martincová, 2005)

V podmienkach Slovenskej republiky sa stretávame s dvomi spôsobmi určovania počtu nezamestnaných. V tomto prípade popisujeme obe metodiky.

Prvou analyzovanou metodikou je metodika Štatistického úradu Slovenskej republiky. V tomto prípade sa počet nezamestnaných stanovuje prostredníctvom výberového skúmania. Štatistický úrad realizuje prieskum v 200 mestách a obciach, pri ktorých získava dostatočnú vzorku, ktorá má byť reprezentatívna naprieč celým Slovenskom. Následne v týchto vybraných mestách dochádza k výberu približne 10 tis. bytov, v ktorých sa realizuje samotné dopytovanie. Tento počet predstavuje pol percenta všetkých nehnuteľností na Slovensku, čo by malo zabezpečiť dostatočnú vzorku. Každá domácnosť pritom môže byť predmetom skúmania maximálne po dobu piatich štvrtrokov za sebou, to znamená, že doba sledovania musí byť kratšia ako 1,5 kalendárneho roka. Pri sledovaní sa zameriava Štatistický úrad iba na osoby staršie ako 15 rokov. (ŠÚ SR, 2011)

Druhou metodikou je metodika Ministerstva práce sociálnych vecí a rodiny. Táto metodika vychádza z reálne sledovaných údajov prostredníctvom Úradov práce, sociálnych vecí a rodiny. Tieto úrady poznajú počet aktívnych uchádzačov o zamestnanie na Úradoch práce na oddeleniach zamestnanosti. V tomto prípade teda obyvatelia, ktorí nie sú evidovaní na úradoch práce, nevstupujú do systému nezamestnaných a preto sú v tejto metodike neviditeľní. Takto môže dochádzať k znižovaniu miery nezamestnanosti formálnymi administratívnymi opatreniami, ak dochádza k vyradovaniu uchádzačov o zamestnanie na úradoch práce pri formálnom nedodržaní podmienok registrácie. Takto je možné pozitívne ovplyvňovať štatistiku nezamestnanosti bez reálneho vplyvu na ekonomiku a zvyšovanie zamestnanosti. (ŠÚ SR, 2011)

Pritom fenomén nezamestnanosti ako taký predstavuje problém v spoločnosti aj ohľadom zdrojov. Nie je možné predpokladať, že životné náklady nezamestnaných budú nepokryté a z toho dôvodu je nutné, aby dochádzalo k úhrade časti ich životných nákladov. Pritom je podstatný aj fakt, že dovtedy investované prostriedky do takejto pracovnej sily vo forme vzdelávania a podobne sú tým pádom neefektívne vynaložené. (Vančo a kol., 2000)

1.3 Inflácia

Priame obmedzenie každého obyvateľa z pohľadu jeho životnej úrovne predstavuje jednak výška jeho príjmu ale aj výška cenovej hladiny tovarov a služieb, ktoré spotrebúva. Z toho dôvodu je pre obyvateľov dôležité sledovať zmenu cenovej úrovne v danej ekonomike. Obvykle sa stretávame s rastom cenovej úrovne, ktorú označujeme ako inflácia. Tento jav priamo znižuje hodnotu peňažnej jednotky, ktorá predstavuje platidlo v danej ekonomike a tým aj kúpnu silu peňazí. (Lisý a kol., 2011)

Inflácia nepredstavuje samovoľný proces alebo jav, ale je vyvolaná viacerými faktormi. Najvýznamnejším priamym faktorom, ktorý spúšťa infláciu je emisia peňazí a teda ich priame znehodnocovanie. Táto skutočnosť je pritom iba pod kontrolou emisnej banky danej ekonomiky a z toho dôvodu je možné tento faktor ovplyvňovať. Druhým javom je výrazne vyšší rast objemu dopytu pred kapacitou výroby a teda výrazné prevyšovanie požiadaviek zákazníkov voči možnostiam výroby daných tovarov. V tomto prípade konkurencia vzniká na strane dopytu a teda kupujúci sú ochotní akceptovať aj vyššiu cenu aby obstarali daný tovar. (Samuelson – Nordhaus, 2000)

V prípade poklesu cenovej hladiny zaznamenávame defláciu. V tomto prípade môžeme uvažovať o tom, že dlhodobá deflácia môže ekonomike výrazne škodiť, keďže nevytvára tlak na preferenciu spotreby v danom čase a motivuje spotrebiteľov k odkladu spotreby do budúcnosti. Na základe toho môžeme uvažovať nad tým, že spotrebiteľia sú teda odmeňovaní za to, že so spotrebou počkajú do budúcnosti. (Samuelson – Nordhaus, 2000)

Na stanovovanie miery inflácie je možné použiť viacero postupov, ktoré sú definované v teórii. Viacerí autori (Baránik – Farkašová, 2005; Lisý a kol., 2011; a ďalší) definujú nasledovné ukazovatele alebo spôsoby, cez ktoré je možné merať infláciu:

- deflátor HDP,
- index cien výrobcov,
- cenový index veľkoobchodu a výrobcov,
- index spotrebiteľských cien.

Historicky bol používaný hlavne index spotrebiteľských cien CPI. V tomto prípade vplyvom európskej integrácie dochádzalo z dôvodu zabezpečenia porovnateľnosti jednotlivých výsledkov k štandardizácii postupov určovania, čo viedlo k definovaniu ukazovateľa HICP, teda harmonizovaného indexu spotrebiteľských cien. Toto sledovanie je založené na jednotnom spotrebnom koši. V tomto prípade je spotrebný koš tvorený tovarmi, ktoré sú definované v pomere ich spotreby spotrebiteľmi, aby nedochádzalo ku skreslenému hodnoteniu zmien cenovej úrovne tovarmi, ktorých podiel je výrazne menší. (Lisý a kol., 2011)

Kvantifikácia miery inflácie sa odlišuje pri pohľade na viacerých autorov. Technicky je možné uvažovať o zdravej miere inflácie do úrovne 3 % medziročnej zmeny úrovne cenovej hladiny, aj keď viacerí autori uvádzajú infláciu ako miernu do úrovne 10 % medziročnej zmeny. Vzhľadom na stabilitu ekonomiky je však úroveň 1 – 3 % medziročnej zmeny cenovej úrovne ideálna. Krátkodobá deflácia je pre ekonomiku bezpečná, obvykle prichádza v čase ekonomickej krízy. Vyššia miera inflácie je však už nebezpečná, pretože predstavuje znak nestability vývoja a nestability pre prípadných investorov, ktorým sa takto môžu ich investície výrazne znehodnocovať v čase. Z toho dôvodu je potrebné, aby centrálna banka ale aj vlády

jednotlivých ekonomík sledovali fenomén inflácie a aktívne k nemu pristupovali. (Lisý a kol., 2011)

2 Metodika a zdroje dát

Pri analýze miery nezamestnanosti mladých vychádzame z dostupných údajov, ktoré zverejňuje Eurostat. Databázy Eurostatu sa vyznačujú práve stabilitou metodiky zberu dát naprieč jednotlivými krajinami.

Sledované boli nasledovné ukazovatele:

- miera nezamestnanosti osôb vo veku do 24 rokov,
- miera dlhodobej nezamestnanosti osôb,
- miera ohrozenia chudobou osôb vo veku 18 až 24 rokov,
- schodok štátneho rozpočtu,
- miera inflácie meraná prostredníctvom HICP,
- výdavky na vzdelávanie,
- výdavky na vedu a výskum,
- dlh systému sociálneho zabezpečenia,
- čistý príjem na obyvateľa,
- počet patentov evidovaný za rok.

Pre analýzu využívame vybrané nástroje štatistickej analýzy a časových radov, ktorými sledujeme vývoj a rozdiely medzi jednotlivými štátmi.

3 Výsledky vybraných sledovaných ukazovateľov

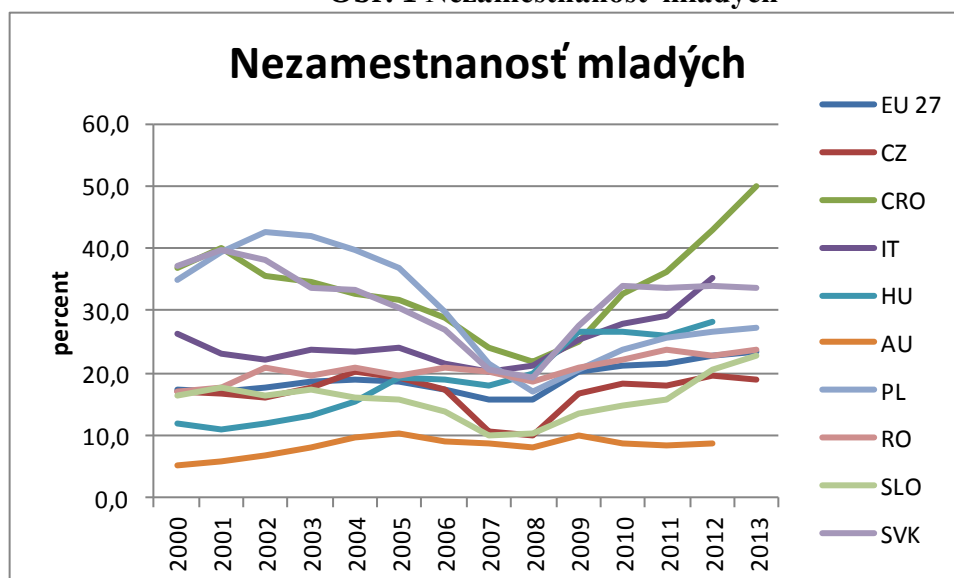
V nasledujúcej časti sa budeme zaoberať sledovaním vývoja jednotlivých ukazovateľov, ktoré z nášho pohľadu súvisia s problematikou nezamestnanosti mladých. Zároveň predpokladáme, že existuje významný vplyv medzi jednotlivými sledovanými ukazovateľmi, čo bude overované v samostatnej časti.

Tieto ukazovatele môžeme rozčleniť na viacero častí. Prvou časťou sú ukazovatele hodnotiace nezamestnanosť mladých a mieru ich ohrozenia chudobou, čo je v priamej súvislosti s fenoménom nezamestnanosti. V druhej časti popíšeme jednotlivé aspekty z makroekonomického hľadiska, ktoré vplývajú na fenomén nezamestnanosti, špeciálne nezamestnanosť mladých. Okrem toho predpokladáme, že existuje súvislosť aj medzi inými ukazovateľmi, ktoré majú skôr mikroekonomický charakter.

3.1 Nezamestnanosť mladých

Prvou skupinou ukazovateľov sú ukazovatele priamo sa na nezamestnanosť. V tomto prípade sledujeme priamo mieru nezamestnanosti mladých. Môžeme vidieť, že v prípade krajín Slovenska a Maďarska od roku 2010 zaznamenávame po predchádzajúcom raste stagnáciu tejto miery. V prípade Poľska vidíme trvalý mierny rast od roku 2007. V tomto prípade Česká republika zaznamenáva pomalý rast od roku 2009, pričom však v roku 2013 došlo k zastaveniu rastu a miernej korekcii voči predchádzajúcemu obdobiu. Na rozdiel od ostatných krajín ako Chorvátsko, v ktorom dochádza od roku 2008 k neustálemu nárastu miery nezamestnanosti mladých, môžeme vidieť, že krajiny V4 sú v tomto smere trendovo orientované relatívne dobre. Problém vyššej miery nezamestnanosti je teda dlhodobejší a trvá niekoľko rokov. V Rakúsku pritom miera nezamestnanosti mladých dlhodobo nepresahuje 10 % od roku 2004, pričom vplyv ekonomickej krízy v tejto krajine na tento ukazovateľ nie je zrejмый.

Obr. 1 Nezamestnanosť mladých

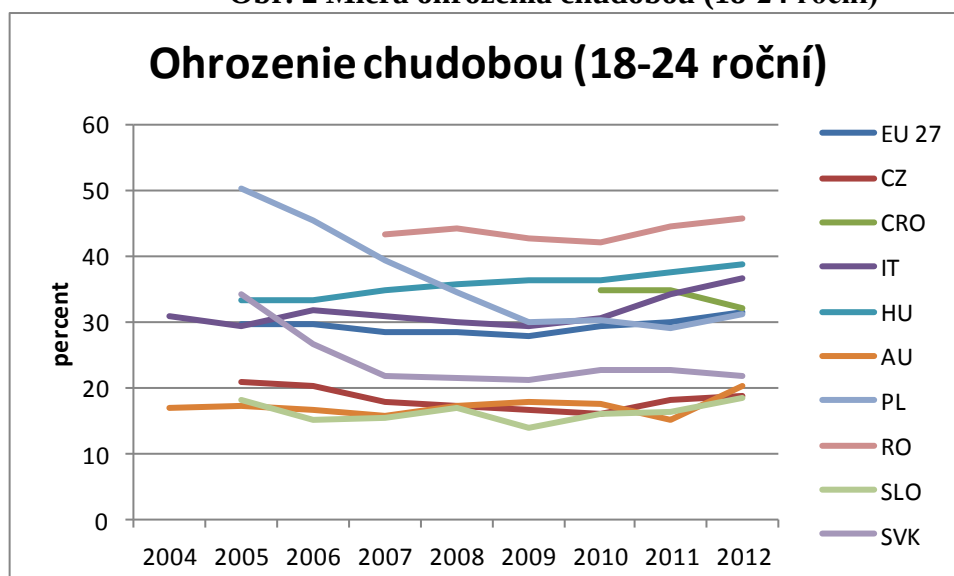

Zdroj: Eurostat, 2014

Druhým sledovaným ukazovateľom je miera ohrozenia chudobou ľudí vo veku do 24 rokov. V tomto prípade môžeme vidieť, že z krajín V4 dosahuje najvyššiu mieru ohrozenia chudobou práve Maďarsko. Okrem toho sledujeme pozitívny vývoj v Poľsku, ktoré sa z počiatočných vysokých hodnôt do roku 2009, odkedy zaznamenávame stagnáciu tohto ukazovateľa. V prípade Českej republiky môžeme vidieť, že hodnoty sú porovnateľné s Rakúskom a Slovinskom. Miera ohrozenia chudobou pre mladých pritom stagnuje aj na Slovensku, kde po zlepšení do 2007 dochádza k udržiavaniu si stanovených hodnôt a postupnému približovaniu sa ostatným krajinám ako Rakúsko alebo Česká republika.

Paradoxne relatívne vysokú hodnotu miery ohrozenia chudobou zaznamenávame v Taliansku, ktoré dosahuje výrazne vyššiu hodnotu ako Slovensko.

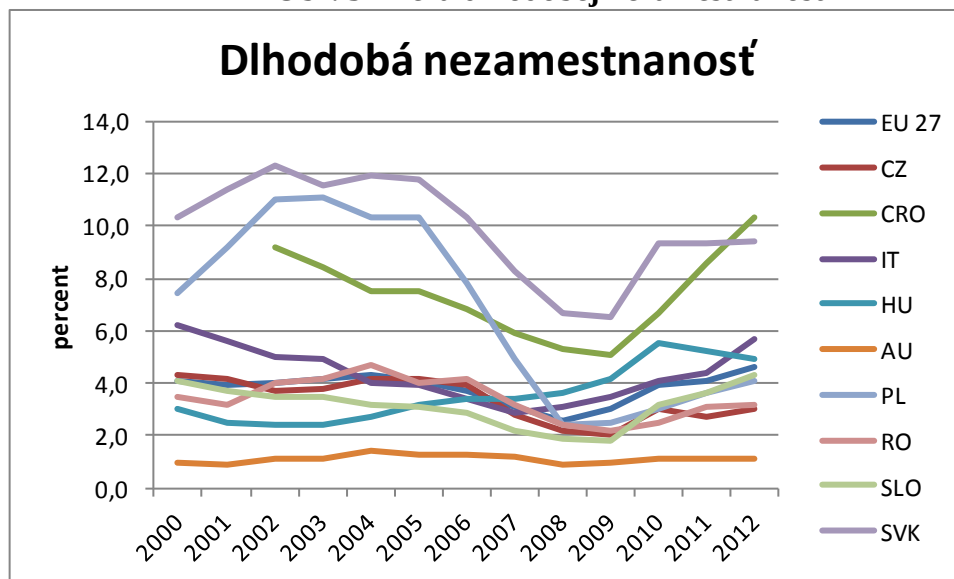
Obr. 2 Miera ohrozenia chudobou (18-24 roční)

Zdroj: Eurostat, 2014

Tretím analyzovaným ukazovateľom je dlhodobá nezamestnanosť. V tomto prípade vychádzame z definícií Eurostatu, aby sme zabezpečili jednotnosť metodík naprieč všetkými krajinami. V tomto prípade sledujeme jednoznačný negatívny vývoj v prípade Slovenska, ktoré až na posledný rok 2012 dlhodobo dosahuje najvyššiu mieru dlhodobej nezamestnanosti. V poslednom sledovanom roku 2012 dosiahlo vyššiu mieru iba Chorvátsko. Ostatné krajiny V4 pritom dosahujú mieru dlhodobej nezamestnanosti výrazne nižšiu rádovo o niekoľko percent. V prípade Rakúska sledujeme iba zanedbateľnú mieru dlhodobej nezamestnanosti. Ostatné krajiny ako Česká republika a paradoxne Rumunsko dosahujú hodnoty nízke.

Obr. 3 Miera dlhodobej nezamestnanosti

Zdroj: Eurostat, 2014

Na základe uvedených faktorov môžeme konštatovať, že Slovenská republika dosahuje výrazne vyššie hodnoty dlhodobej miery nezamestnanosti, pričom však miera ohrozenia chudobou mladých je relatívne nižšia alebo porovnateľná voči ostatným krajinám V4.

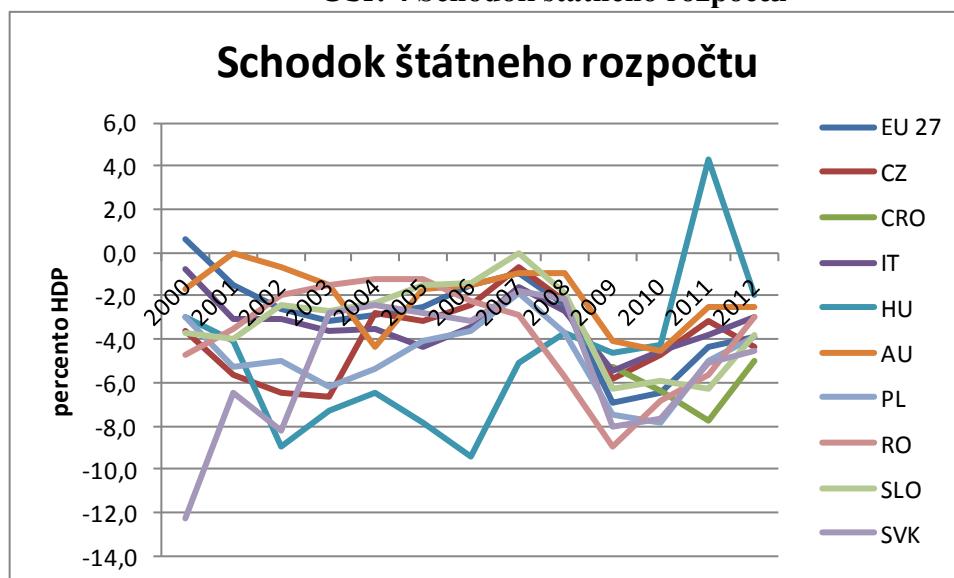
3.2 Makroekonomické faktory

V tejto časti hodnotíme makroekonomické faktory, ktoré tiež významnou mierou vplývajú na hodnoty nezamestnanosti mladých a podporujú alebo odstraňujú tento fenomén. V tomto prípade boli vybrané viaceré ukazovatele, ktoré môžu napomôcť jednotlivým aspektom odstraňovania tohto fenoménu.

Prvým ukazovateľom je schodok štátneho rozpočtu. Prostredníctvom tohto ukazovateľa môžeme hodnotiť ekonomickú silu jednotlivých krajín. V tomto prípade sledujeme ochotu vlády míňať prostriedky a tým vytvárať dlh krajiny. Následne môže dochádzať práve k obmedzovaniu výdavkov v budúcnosti.

Sledujeme, že Slovenská republika dosahuje v sledovaných rokoch vyššie schodky štátneho rozpočtu ako ostatné krajiny V4. Pritom však môžeme vidieť, že Maďarsko sa z dôvodu ekonomických problémov zameralo na dosahovanie nižších schodkov, čo však bolo spôsobené skôr externým tlakom ako domácim prostredím a rozhodnutím vlády. Prebytok v roku 2011 bol spôsobený aj vplyvom prílevu podporných prostriedkov, čo sa prejavilo práve v prebytku štátneho rozpočtu.

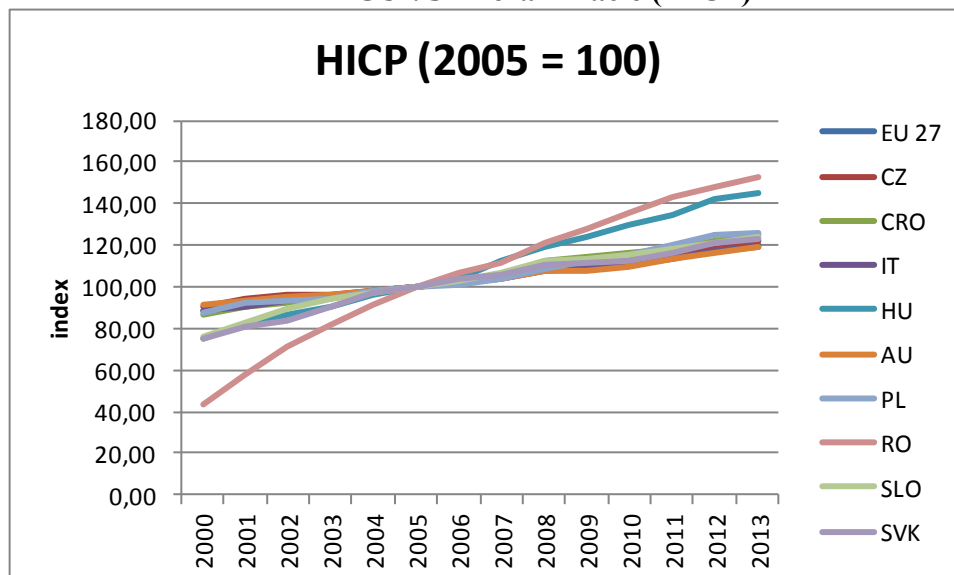
Obr. 4 Schodok štátneho rozpočtu

Zdroj: Eurostat, 2014

Druhým sledovaným ukazovateľom je miera inflácie. Miera inflácie je jedným z nástrojov, ktoré vplýva nepriamo na mieru nezamestnanosti. Je potvrdený vplyv týchto dvoch ukazovateľov, čo napríklad hodnotí Philipsova krivka. Z toho dôvodu je dokázané, že vyššia miera nezamestnanosti je jednoznačne spojená s nižšou mierou inflácie. V tomto prípade sledujeme, že až na krajiny Rumunska a Maďarska. Tieto krajiny sa pritom vyznačujú inými makroekonomickými skutočnosťami, ktoré to podporujú. Ostatné krajiny môžeme vidieť, že dosahujú porovnateľnú mieru inflácie meranú indexom HICP, kde hodnota v roku 2005 je 100 a od nej sa odvíjajú hodnoty v ostatných rokoch.

Obr. 5 Miera inflácie (HICP)

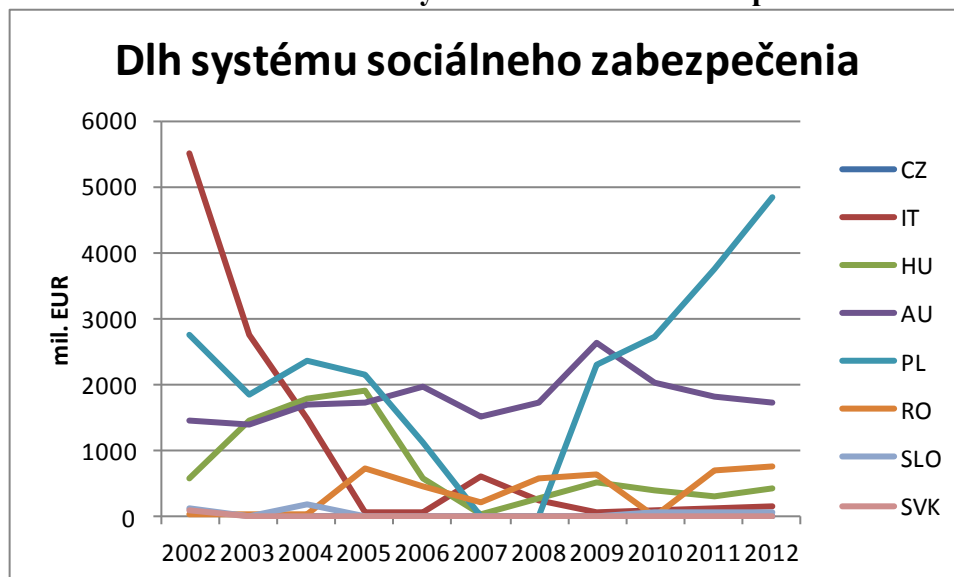

Zdroj: Eurostat, 2014

Samostatnou kapitolou hodnotenia miery nezamestnanosti mladých je systém sociálneho zabezpečenia. V tomto prípade sledujeme paradoxnú situáciu, kde dlh systému sociálneho zabezpečenia bol na Slovensku znížený na nulu. Je to spôsobené tým, že došlo k úhrade viacerých hodnôt a sledovaniu jednotlivých projektov vyrovnaných rozpočtov, kde sa

priebežný systém odčleňuje od kapitalizačného a na tieto účely boli využívané neustále prostriedky. Tým nevzniká dlh v systéme, ale je hrađený v danom roku. Podobný vývoj môžeme vidieť napríklad v Taliansku. Naopak v Poľsku sledujeme neustály rast objemu dlhu systému sociálneho zabezpečenia. Úroveň dlhu v Rakúsku je pritom oscilujúca okolo objemu 2 mld. Eur.

Obr. 6 Dlh systému sociálneho zabezpečenia

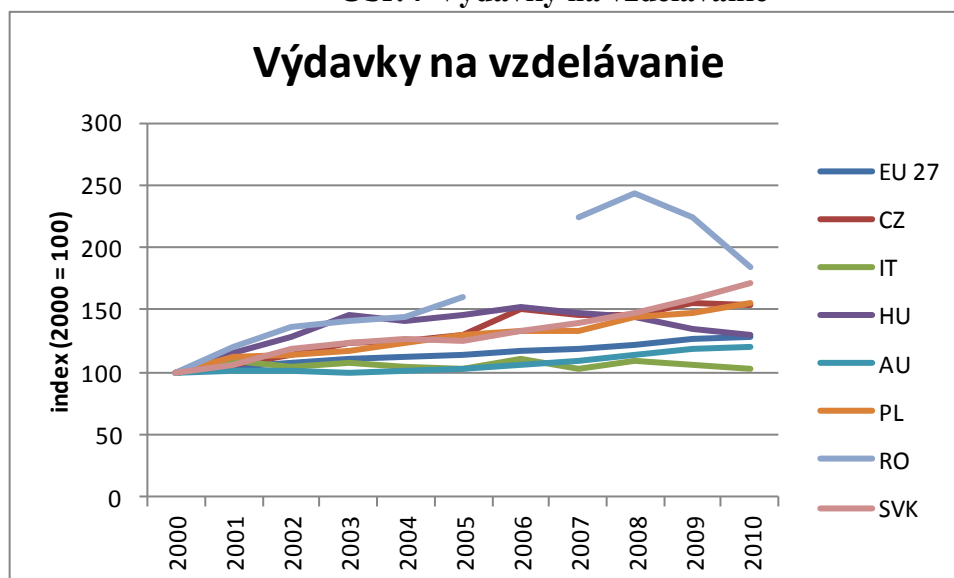

Zdroj: Eurostat, 2014

Okrem schodku štátneho rozpočtu je veľmi dôležité vzhľadom na nezamestnanosť aj sledovanie výdavkov na vzdelávanie. Práve vzdelávanie predstavuje spôsob ako je možné dosiahnuť zlepšenie postavenia mladých ľudí. Pritom vzdelávanie musí byť orientované na potreby podnikovej praxe.

Na základe údajov môžeme vidieť, že najvyšší rast výdavkov na vzdelávanie dosahuje Rumunsko, pričom tento rast bol ukončený v roku 2008 a následne do roku 2010 došlo k výraznému poklesu. Vo všetkých krajinách sledujeme nárasty voči počiatočnej hodnote z roku 2000. Nie je možné pritom porovnávať absolútne hodnoty medzi krajinami, keďže v každej krajine je bázou práve rok 2000. V tomto prípade môžeme vidieť, že krajiny V4 okrem Maďarska dosahujú približne rovnakú mieru rastu za sledované obdobie. Maďarsko v tomto prípade vzhľadom na počiatočný rast spomalilo a následne dosahuje horšie výsledky ako ostatné krajiny V4. Situácia v Rakúsku je z pohľadu tohto ukazovateľa horšia, čo je však spôsobené práve tým, že vysoká úroveň výdavkov je zabezpečovaná dlhodobo a teda vyššie miery rastu nie sú potrebné na podporu tohto systému.

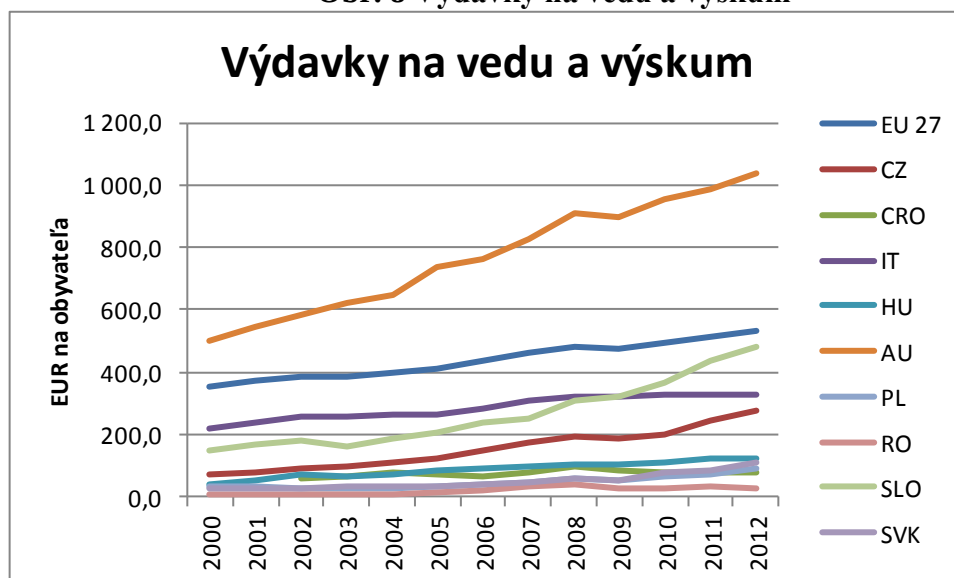
Obr. 7 Výdavky na vzdelávanie

Zdroj: Eurostat, 2014

Samostatnou kategóriou sú priamo výdavky na vedu a výskum. V tomto prípade sledujeme jednoznačný rast výdavkov na obyvateľa v Rakúsku. V prípade Rumunska sledujeme trvalú stagnáciu na nízkych hodnotách. Z krajín V4 pritom najvyššiu hodnotu dosahuje Česká republika. Okrem toho môžeme vidieť, že objem výdavkov na vedu a výskum na obyvateľa je z pohľadu ostatných krajín V4 približne rovnaký. Pritom musíme tvrdiť, že práve veda a výskum predstavuje hybnú silu ekonomiky. Z toho dôvodu rozvoj spoločnosti je možné realizovať práve cez tieto skutočnosti.

Obr. 8 Výdavky na vedu a výskum

Zdroj: Eurostat, 2014

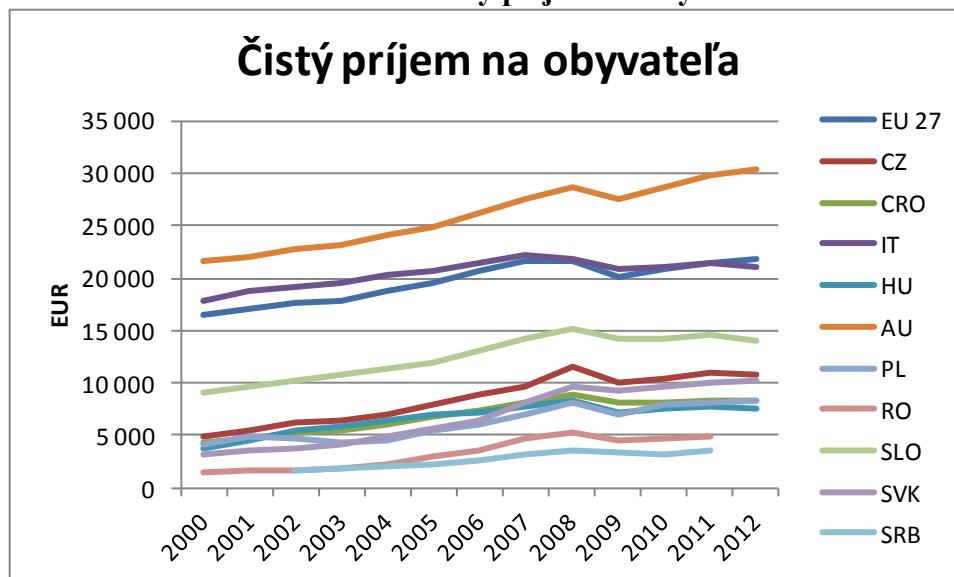
3.3 Mikroekonomické faktory

Poslednou skupinou sú mikroekonomické faktory. V tomto prípade sledujeme čistý príjem na obyvateľa, ktorý predstavuje ukazovateľ úspešnosti daného jednotlivca a tým

možnosť uspokojovať jeho potreby. V prípade nižšej hodnoty môžeme očakávať vyššiu mieru problémov z pohľadu jednotlivých aspektov a možnosti rozvoja.

Najvyšší čistý príjem na obyvateľa dosahuje Rakúsko. Môžeme vidieť, že úroveň príjmu je v rozličných krajinách aj V4 odlišný. Rozdiely sú hlavne medzi skupinou Slovenskej a Českej republiky voči Maďarsku a Poľsku.

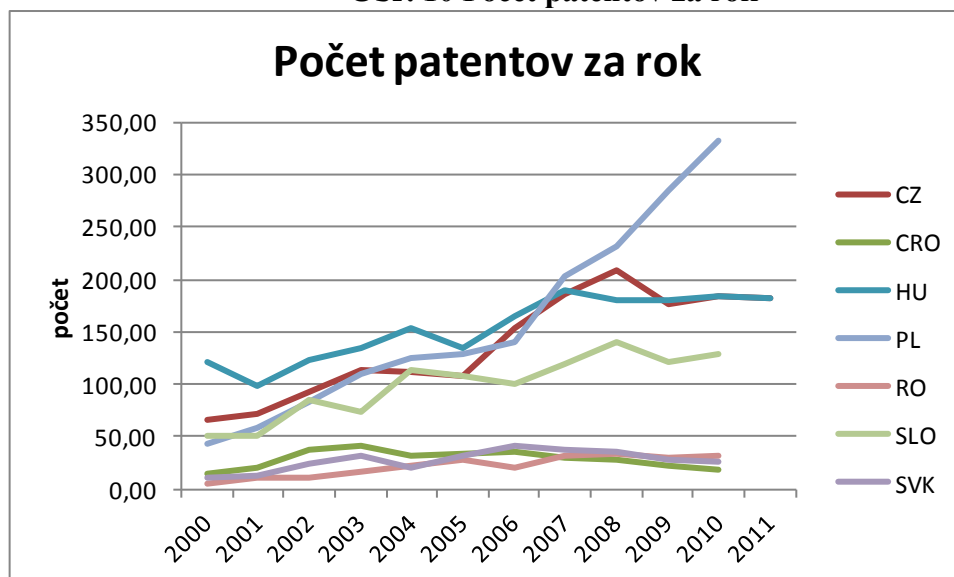
Obr. 9 Čistý príjem na obyvateľa

Zdroj: Eurostat, 2014

Ďalším mikroekonomickým ukazovateľom je počet patentov za rok. Môžeme vidieť, že výrazný nárast dosahuje Poľsko. Vývoj od roku 2007 je rovnomerný v Českej republike. Pritom vývoj na Slovensku je výrazne horší ako v Českej republike, kde zaostávame v počte za rok. Môžeme vidieť, že Slovensko dosahuje porovnateľné výsledky ako Rumunsko alebo Chorvátsko.

Obr. 10 Počet patentov za rok

Zdroj: Eurostat, 2014

4 Odporúčania a závery

Celkovo môžeme sledovať viaceré návrhy a odporúčania, ktorými je možné odstrániť alebo potlačiť problém nezamestnanosti mladých. Jednoznačne je potrebné poukázať na problém nedostatočných praktických skúseností mladých ľudí na trhu práce. Z toho dôvodu je potrebné zabezpečiť ich kontakt s podnikateľským prostredím už počas ich štúdia.

Podobným spôsobom prichádza aj projekt KreatIN, ktorý vytvára predpoklady jednak na prepájanie študentov a mladých ľudí pri tvorbe podnikateľských nápadov a zároveň vytvára možnosti na zdieľanie nápadov a poznatkov. Samozrejmosťou je aj zdieľanie problémov, ktoré súvisia so začiatkom podnikania a rozvojom podnikateľského nápadu. V tomto prípade je takéto zdieľanie problémov veľmi prospešné, keďže riešenie je možné identifikovať na základe odporúčaní viacerých osôb, ktoré môžu mať rozličné skúsenosti.

Projekt KreatIN tak vytvára aktívne možnosti pre poslucháčov jednotlivých seminárov na získanie praktických skúseností a zároveň na zvýšenie svojich znalostí a zručností. Môžeme jednoznačne oceniť aktivitu projektových partnerov, ktorí výraznou mierou podporujú rozvoj a rozširovanie podnikateľských aktivít jednotlivých poslucháčov prostredníctvom tvorby školení, seminárov a tréningov.

Práve takýto spôsob prepájania úspešných podnikateľov a zároveň predpokladáme dosahovanie pozitívneho efektu z odovzdávania znalostí budúcim potenciálnym podnikateľom. Práve poukazovanie na pozitívne vzory môže vyvolať pozitívny efekt v postupe a rozvoji znalostí mladých jedincov v spoločnosti, ktorí aj napriek dostatočnému vzdelaniu nedosahujú potrebné praktické skúsenosti na trhu práce.

Príspevok bol publikovaný ako výstup projektu KreatIN - kreativita a Inovativnosť na Globálnom Trhu.

Zoznam použitej literatúry

- [1] BARÁNIK, M. – FARKAŠOVSKÁ, M. 2005. Národohospodárska politika. Teória a prax. Trenčín – Košice : PHF EU Košice – FSEV TNUAD Trenčín, 2005. 372 s. ISBN 80-8075-063-7.
- [2] DIETRICH, H. 2012. Youth Unemployment in Europe. Theoretical Considerations and Empirical Findings. Berlin : Friedrich Ebert Stiftung, 2012.
- [3] CHOUDHRY, M.T. – MARELLI, E. – SIGNORELLI, M. 2012. Youth unemployment rate and impact of financial crises. In: International Journal of Manpower, Vol. 33, No. 1, 2012. s. 76-95.
- [4] LISÝ a kol. 2011. Ekonómia. Bratislava : IURA Edition, 2011. 631 s. ISBN 978-80-8078-406-5.
- [5] MARTINCOVÁ, M., 2005. Nezamestnanosť ako makroekonomický problém. Bratislava: Iura Edition. 2005, ISBN 80-8078-0382.
- [6] SAMUELSON, P. – NORDHAUS, W. 2000. Ekonómia. Bratislava : ELITA, 2000. 820 s. ISBN 80-8044-059-X.

- [7] ŠÚ SR. 2011. Nezamestnanosť – metodika. [online] 2011. [Cit. 2012.10.10.] Dostupné na: <http://portal.statistics.sk/showdoc.do?docid=1938>
- [8] VANČO, J. a kol. 2000. Nezamestnanosť. Ružomberok : Sociálna akadémia 2000.

Kontaktná adresa autorov

Ing. Marek Andrejkovič, PhD.
Ing. Stela Beslerová
Katedra kvantitatívnych metód
Podnikovohospodárska fakulta so sídlom v Košiciach
Ekonomická univerzita v Bratislave
Tajovského 13
041 30 Košice
e-mail: marek.andrejkovic@euke.sk
stela.beslerova@euke.sk

Barbora Balážová, DiS.
INOVA NOVA, n.o.
Osvaldova 28
917 01 Trnava
Slovakia
e-mail: balazova@inovanova.sk

PODPORA RIADENIA A HOSPODÁRENIA MALÉHO HOTELA S VYUŽITÍM MANAŽÉRSKEHO INFORMAČNÉHO SYSTÉMU

Jana Janičková

Abstract

The aim of the investigation was to analyze and determine the preferences of owners and managers of small hotels located in the Slovak Republic in their management and economy by support of using managerial information system, with emphasis on exploring the use of electronic managerial information system. Object of search is the hotel and its managers. For search were contacted owners and managers of similar 16 small hotels in the region of Spis Liptov. The results confirmed, that managers prefer in practice timely, accurate, current or fresh and reliable information, that offers an hotel electronic information system, by their using in management of hotel.

Key words

The electronic managerial information system. Hotel. Small and medium sized Enterprise. The hotel management.

Úvod

Hotel je typický reprezentant podniku poskytujúceho ubytovacie a s tým spojené služby, v kategórii ubytovacích zariadení; definovaný je podľa zákonnej úpravy. Podľa znakov, ktoré určujú veľkosť hotela (najmä podľa počtu jednotiek kapacity, príp. podľa počtu zamestnancov ap.) patria hotely v našich podmienkach do skupiny malých a stredných podnikov. Manažovanie hotela predstavuje organizovaný spôsob správania jeho vedúcich zamestnancov, ktorého hlavným cieľom je dosiahnuť maximálne využitie ubytovacej kapacity, s dôrazom na sledovanie maximalizácie úžitkového efektu návštevníkov, ale aj maximalizácie miery spokojnosti zamestnancov. K malým hotelom patria ubytovacie zariadenia kde neprevyšuje kapacita počet sto lôžok. Manažovanie pracovných činností je v súčasnosti už aj v malých hoteloch, s využitím zdrojov manažérskeho informačného systému, štandardizované. Manažérsky informačný systém hotela určuje prvky a vzájomné vzťahy medzi nimi, aj väzby hotela s okolím, v záujme dosiahnuť plnenie podnikových cieľov. Zdrojmi manažérskeho informačného systému sú informácie, ktoré vedúci zamestnanci hotelov (manažéri) využívajú pri organizovaní práce, formovaní ponuky služieb, určovaní cien a podobne. Prostriedky, ktoré tieto procesy podporujú, zrýchľujú, predstavujú v súčasnosti najmä špecializované elektronické informačné zariadenia a elektronické informačné systémy. Tie pomáhajú vedúcim zamestnancom hotela pri jeho manažovaní a pri plánovaní budúceho vývoja. V súčasnosti sú v hoteloch využívané manažérske informačné systémy, ktoré umožňujú vzájomnú komunikáciu medzi jednotlivými časťami (strediskami) hotela, ale tiež s bývalými a potenciálnymi návštevníkmi (hostami), s obchodnými partnermi a ďalšími subjektmi. Vedúci zamestnanci hotelov od elektronických informačných systémov očakávajú spoľahlivé, presné, merateľné, aktuálne informácie a bohaté zoznamy podstatných údajov o javoch a procesoch súvisiacich s prevádzkovaním hotelov. Funkčnosť elektronického informačného systému v hoteli, jeho výsledky a vytvorené databázy údajov, poskytujú exaktné východisko pre prijímanie rozličných scenárov rozhodovania manažérov v krátkodobej i dlhodobej perspektíve. Reportované výsledky možno ďalej využívať napríklad pri komplexnejšej finančno-ekonomickej analýze hospodárenia hotela, pre využívanie marketingových nástrojov a p.

Problematika využívania elektronických informačných systémov je prezentovaná ako interdisciplinárne spojenie východísk manažmentu ubytovacích služieb, informatiky, matematiky a štatistiky, ktoré sú svojim obsahom v súčasnosti veľmi tesné; v teórii i v praxi je zložitá tieto východiská dvoch vedných disciplín od seba oddeliť a poznávať ich samostatne.

Cieľom je charakterizovať súčasný stav možností a využívania vybraných, manažérmi preferovaných, špecifických elektronických manažérskych informačných systémov v pracovných činnostiach s dôrazom na manažovanie malých a stredných hotelov v našich podmienkach; identifikovať a konkretizovať ich výhody a nevýhody pre manažérsku prácu vedúcich zamestnancov hotelov. Abstrahuje sa od využívania elektronických manažérskych informačných systémov v medzinárodných hotelových spoločnostiach a od globálnych systémov rezervovania služieb.

1 Súčasný stav poznania problematiky

Podnik cestovného ruchu, ubytovacie zariadenie, hotel

Podľa záverov z Medzinárodnej konferencie o štatistike cestovného ruchu v roku 1991 bol v záujme zjednotenia definície sociálno-ekonomickej kategórie cestovný ruch určený ako „... činnosť osoby, cestujúcej na prechodnú dobu do miesta mimo ich bežného životného prostredia (mimo miesta bydliska), a to na dobu kratšiu, než je stanovené, pričom hlavný účel ich cesty je iný ako vykonávanie zárobkovej činnosti v navštívenom mieste.“ (Petrů, Z., 2007, s. 28)

„Podniky cestovného ruchu sú podniky služieb zamerané na uspokojovanie potrieb konečných spotrebiteľov s osobitosťami vo sfére výroby a vo sfére obehu. V porovnaní s inými podnikmi, napríklad vo sfére výroby, majú však rad osobitostí. Patria k nim najmä nasledovné charakteristiky:

- poskytujú relatívne široký sortiment služieb v podmienkach často sa meniaceho dopytu,
- intenzita dopytu po ich službách sa často mení v závislosti od ich lokalizácie a sezóny,
- ich kapacitu, štandard a komplexnosť poskytovaných služieb ovplyvňuje aj lokalizácia (charakter rekreačného priestoru),
- majú vysoké nároky na ľudské zdroje, poskytujú pracovné miesta aj pre nekvalifikovaných pracovníkov, osobné náklady tvoria vysoký podiel na ich celkových nákladoch,
- pri poskytovaní služieb sú obmedzené možnosti substitúcie ľudskej práce,
- mnohé z nich vyžadujú vysoký podnikateľský kapitál a majú vysoký podiel dlhodobého hmotného majetku (najmä hotelovo-reštauračné a kúpeľné podniky), čo ovplyvňuje ich ekonomiku,
- cca 90 % cestovných kancelárií a 70 % hotelovo-reštauračných podnikoch v Slovenskej republike patrí do kategórie malých a stredných podnikov.“ (Kučerová, J., Strašík, A., Šebová, L., 2010, s. 12)

V teórii cestovného ruchu rozdeľujeme podniky cestovného ruchu na producentov a sprostredkovateľov služieb cestovného ruchu. K typickým producentom služieb v cestovnom ruchu patria ubytovacie zariadenia, tie predstavujú budovu alebo iný priestor, kde sa verejnosti za úhradu poskytuje prechodné ubytovanie a s ním spojené ďalšie služby. Kategóriou ubytovacieho zariadenia sa určuje jeho druh (v súčasnosti je definovaných deväť základných kategórií ubytovacích zariadení). Triedou sa označuje určenie minimálnych požiadaviek na vybavenie ubytovacieho zariadenia v jednotlivých kategóriách. Triedy sa

označujú hviezdikami, sú umiestnené za obchodným menom alebo názvom hotela. Podľa platnej právnej úpravy v našich podmienkach, hotel je ubytovacie zariadenie s uvedenými charakteristikami, ktoré má viac ako desať izieb. Do hlavnej kategórie hotel patria: garni hotel, horský hotel, kongresový hotel, wellness hotel, kúpeľný hotel, boutique hotel, apartmánový hotel, motel. (Vyhláška Ministerstva hospodárstva Slovenskej republiky č. 277/2008 Z. z., § 1 - 3)

Manažment a manažérsky informačný systém hotela

Hotelový manažment je „dynamický systém riadenia pracovných činností v hoteli koordinovaných prostredníctvom funkcií manažmentu v prospech dosahovania vymedzených cieľov pri racionálnom využívaní disponibilných zdrojov.“ (Janičková, J., Makovník, T., Šebová, L., 2006, s. 4)

„Zabezpečenie plynulého chodu podniku podmieňuje existencia produkčných (výrobných) faktorov, ktoré sú vstupmi do podnikového transformačného procesu a manažéri sa v úsilí o efektívne fungovanie podniku snažia naplniť a zabezpečiť relevantnú štruktúru výrobných faktorov a snažia sa o ich optimálnu kombináciu.“ (Zimmermanová, K., 2011, s. 4)

Ciele hotelového manažmentu predstavujú hlavné priority určujúce pôsobenie hotela na trhu cestovného ruchu a jeho smerovanie do budúcnosti. Dosahovanie cieľov je podmienené správnou kombináciou funkcií a hospodárnym využívaním zdrojov hotelového manažmentu. „Manažérsky informačný systém v hoteli umožňuje získavanie, analýzu, vyhodnocovanie, interpretáciu, distribúciu a archivovanie informácií (zdroj manažmentu), ktoré sa účelne využívajú na výkon funkcií a cieľov manažmentu.

Osobitný význam manažérského informačného systému je v tom, že zefektívňuje rozhodovanie manažérov súvisiace s plánovaním, organizovaním a kontrolou pracovných činností v hoteli a výberom, rozmiestňovaním a vedením ľudí. Zároveň umožňuje hodnotenie hotelov ... s cieľom zvyšovať ich efektívnosť. V súčasnosti sa fungovanie manažérského informačného systému, najmä jeho rozhodujúcich častí a činností zabezpečuje prostredníctvom využívania výpočtovej techniky, informačných technológií a automatizačných prostriedkov. Z toho dôvodu majú manažérsky informačný systém automatizovaný charakter.“ (Janičková, J., Makovník, T., Šebová, L., 2006, s. 59)

K zdrojom informácií pre vedúcich zamestnancov, manažérov hotela plynú najmä z pracovných činností a iných zdrojov: rezervovanie ubytovania, registrovanie hostí, marketing hotela, ekonomika a účtovníctvo hotela, účty hostí, dotazníky, osobné rozhovory s hosťami ap.

Štruktúru manažérského informačného systému hotela predstavuje skupina troch základných ukazovateľov: ukazovatele využitia ubytovacej kapacity, marketingové ukazovatele a ekonomické ukazovatele. Ubytovaciu kapacitu hotela vyjadrujeme počtom stálych lôžok alebo izieb; ukazovatele o jej využití vyjadrujú priemerné využitie lôžok alebo izieb počas sledovaného obdobia v relatívnych hodnotách. Pre potreby využívania marketingových nástrojov sa v hoteloch sledujú najmä ukazovatele: podiel rezervovaných izieb alebo lôžok, podiel hostí s rezervovaním a storno ubytovania, podiel prenocovaní alebo hostí podľa národnosti, priemerná dĺžka pobytu podľa dní alebo prenocovaní. Vzájomný vzťah tržieb a cien sledujú manažéri hotelov prostredníctvom podielu ubytovacích služieb na tržbách, priemernou cenou lôžka, priemernou cenou izby, prepočtom priemerných tržieb na naturálnych jednotkách, počtom zamestnancov na izbu alebo na lôžko ap. „V ubytovacích zariadeniach sa realizovaná tržba hodnotí ako základný ukazovateľ ekonomickej aktivity, ktorý reprezentuje výstup voči vecným, pracovným a finančným vstupom v podobe investičných a prevádzkových nákladov.“ (Sládek, G., 2003, s. 228)

Manažerský informačný systém tvoria subsystemy: (Jenčo, M., Vyhnal. P., 2006, s. 60)

- transakčné systémy,
- informačné systémy na riadenie,
- exekutívne informačné systémy.

Uvedené tri podsystémy určujú aj účel ich využitia pri manažovaní podnikov, najmä podľa úrovne riadenia a usporiadania v organizačnej štruktúre, podľa vzťahov nadriadenosti a podriadenosti medzi zamestnancami.

Transakčné systémy sú využívané na nižších stupňoch riadenia pri rutinných každodenných pracovných operáciách, spájaním činností podniku a subjektov, ktoré sa na procesoch podieľajú. Manažerske informačné systémy pre riadenie sú určené pre informačné zabezpečenie na strednej úrovni riadenia, integrujú pre riadenie vzťahov s dodávateľmi, životný cyklus produktu a pre udržiavanie vzťahov so zákazníkmi, zamestnancami a podobne. Exekutívne informačné systémy sú určené pre vrcholových vedúcich zamestnancov, umožňujú najmä prístup ku informáciám z externého prostredia. (Jenčo, M., Vyhnal, P., 2006, s. 61, 64, 65)

Preferované elektronické informačné systémy v praxi hotelov

Podsystémy manažerskeho informačného systému sú obvykle doplnené ďalšími systémami pre rozhodovanie. V hoteloch sa v súčasnosti v našich podmienkach využívajú v malých hoteloch dva elektronické manažerske informačné systémy s názvom Helios Horec a Hores.

Obrázok 1 Štruktúra hotelového elektronického informačného systému Horec

Zdroj: <http://www.amiplus.sk/images/moduly-hoteloveho-informacneho-systemu-datalock-horec.jpg>
[01.04.2014]

Elektronický informačný systém hotelovej recepcie (s názvom Helios Horec) umožňuje automatizáciu pracovných činností hotelovej recepcie vo vzťahu ku ostatným hotelovým strediskám.

Poskytuje syntetizované, štatistické reporty o účtovnej evidencii (objednávky, záväzky, pohľadávky), o využívaní služieb hotela hosťami (check-in, check-out), tovarových zásobách a p. Elektronický informačný systém Helios Horec je vhodné doplniť o ďalšie moduly, napríklad odpočet telefónov, Pay-TV, kľúčové kartové systémy, webové rezervácie, regulácie spotreby energií, sieťovanie s ďalšími modulmi. Elektronický manažérsky informačný systém hotelovej recepcie Horec umožňuje okamžité prijatie objednávky na obdobie viac ako rok vopred, s možnosťou jej neskorších úprav, ubytovanie hosťa previazané na jeho objednávku. Ponúka komplexné informácie o stave využitia izieb a lôžok, o počte hostí a objednávkach, služieb, pokladne, stavu zásob a štatistiky.

Predstavuje pružný hotelový systém manažovania ubytovacích služieb. Softvér umožňuje vedúcim zamestnancom hotelov sledovať činnosti spojené s rezervovaním ubytovania, s využitím ubytovacej kapacity, dopytom po ostatných službách; ponúka reporty so štatistikou podľa ekonomických kategórií: náklady, výnosy, tržby; zúčtovanie podľa spotreby hostí; vzájomné sieťovanie s ostatnými informačnými systémami - ekonomickými softvérmi, softvérmi z jednotlivých stredísk hotela. Predpokladá sa, že transakčnú a manažérsku časť, najmä v operatívnom spôsobe riadenia pracovných činností využívajú vedúci stredísk hotelov. S ich využitím riadia najmä prevádzkovanie kuchyne, organizovanie práce v ubytovacej časti hotela a jeho upratovanie, účtovníctvo a p. Pre zamestnancov hotela, ktorí zabezpečujú ekonomické a technické činnosti, sú určené časti, moduly elektronického informačného systému pre riadenie - elektronická správa účtovných dokumentov, štatistické dáta, marketingové údaje o znakoch jednotlivých a skupinách hostí a p. Pre vrcholový manažment ponúka systém sledovanie vývoja základných výsledkov výkonnosti hotela podľa počtu využitých izieb a lôžok (ubytovacej kapacity); denné, týždenné, mesačné a ročné reporty; vývoj počtu zamestnancov a objem dosiahnutých tržieb. (podľa www.hotelovesystemy.sk).

2 Cieľ, metodika a metódy skúmania

Cieľom skúmania bolo analyzovať a určiť preferencie majiteľov a manažérov malých hotelov lokalizovaných v Slovenskej republike pri ich riadení a hospodárení s využitím manažérského informačného systému, s dôrazom na skúmanie využívania elektronického manažérského informačného systému. Objektom skúmania bol hotel a jeho vedúci zamestnanci, manažéri. Pre realizovanie skúmania boli osobne alebo elektronicky oslovení majitelia a manažéri 35 malých hotelov v triede s tromi hviezdikami, lokalizovaných v regióne Spiš a Liptov, v období jedného roka (od februára 2013). Po prezentovaní požiadaviek na získanie informácií, boli ochotní spolupracovať len 16 manažéri hotelov. Podnikateľská činnosť majiteľov vybraných hotelov je diverzifikovaná, vlastníci 9 hotelov sa venujú aj iným druhom činnosti, okrem poskytovania ubytovacích a s tým spojených služieb. Všetci manažéri vybraných hotelov vykonávajú svoju činnosť na základe manažérskej zmluvy. Vo vybraných hoteloch prevláda jednoduchá líniová organizačná štruktúra s dvoma alebo s tromi úrovňami riadenia. Pre získanie údajov bol využitý riadený, štruktúrovaný rozhovor, ktorý bol určený opytovaným vedúcim zamestnancom hotelov. Vypracovaný riadený rozhovor obsahoval 10 základných štandardizovaných otázok, ktoré boli usporiadané podľa obsahu. Prvé dve otázky boli zamerané na zisťovanie histórie a súčasného stavu využívania elektronického manažérského informačného systému (EMIS) a jeho funkčnosti v hoteloch. Ďalšie štyri otázky boli zamerané na získanie informácií o štruktúre (EMIS), o jeho užívateľoch a o pracovných činnostiach, v ktorých sa využívajú. Ďalšie otázky smerovali ku zisteniu vlastností informácií, ktoré EMIS poskytuje (ich aktuálnosť, presnosť,

spoľahlivosť) a tiež na zistenie vzájomných vzťahov medzi úrovňou riadenia v organizačnej štruktúre a subsystémom elektronického informačného systému. Získané informácie predstavujú zdroj pre kvalitatívny prieskum a syntézu názorov, ktorá môžu určovať preferencie manažérov malých hotelov vo využívaní EMIS. Pri zisťovaní názorov a spracovaní informácií sa abstrahovalo od individuálnych predstáv, prianí a želaní manažérov.

3 Výsledky

Výsledky skúmania predstavujú syntézu informácií a názorov manažérov vybraných malých hotelov na súčasný stav a využívanie EMIS v praxi hotelov.

V skúmanej skupine 16 hotelov bolo spolu 356 lôžok v 184 izbách, z celkového počtu najvyšší počet lôžok vo vybranom hoteli bol 56, najnižší počet lôžok bol 11.

Podľa odpovedí manažérov malých hotelov sme zistili, že vo výberovom súbore 16 hotelov začali po prvý krát využívať v 9 hoteloch (56 %) elektronický informačný systém pred viac ako pätnástimi rokmi, v 5 hoteloch (31 %) pred viac ako desiatimi rokmi a v dvoch hoteloch (13 %) pred piatimi rokmi. V súčasnosti využívajú v 8 hoteloch (50 %) elektronický informačný systém Helios Horec, v 6 hoteloch systém Hores (33 %) a v dvoch hoteloch (13 %) využívajú vlastný informačný systém s využitím databázových systémov Access a Excel. Štrnásť hotelov (88 %) prevádzkuje elektronický informačný systém, ktorý si zaobstarali kúpou, využívajú servisné služby predajcov a za to platia (niektorí ročne, niektorí polročne, alebo štvrťročne) servisný poplatok. V súčasnosti využívajú v skúmaných hoteloch najmä transakčné a riadiace subsystémy EMIS. Podľa poradia pracovných činností v hoteli sa najviac využívajú: na ubytovacom úseku a pri upratovaní, príjme - pobyte - odchode host'a, plánovaní ponuky a cien, štatistickom vyhodnotení výkonnosti hotela a pri komunikácii s host'om.

Opýtaní uviedli, že v 12 hoteloch (75 %) sa využíva EMIS „rovnomerne“ aj pre komunikáciu v internom prostredí hotela, pri organizovaní pracovných činností aj pri komunikácii s vonkajším okolím (komunikácia s obchodnými partnermi, host'ami, bankou, poisťovňami ap.) V štyroch hoteloch (25 %) sa podľa názoru ich manažérov využíva EMIS najmä na vnútorné riadenie hotela, až sekundárne na komunikáciu s potenciálnymi host'ami. Pre vyhodnotenie podstatných znakov informácií, ktoré EMIS v hoteli ponúka, sme získali poradie charakteristík: včasné, presné, aktuálne/čerstvé, spoľahlivé, riadiace. Preferencie manažérov hotelov, formulované ako očakávania pre manažment hotela zahŕňajú požiadavky najmä na včasnosť, aktuálnosť a presnosť informácií.

Pre 13 opýtaných manažérov (81 %) majú informácie aj evidenčnú a štatistickú hodnotu aj z dôvodu možnosti plánovania budúcej situácie hotela na základe historických údajov. Využívajú ich pri hodnotení ekonomickej situácie a pri vypracovaní polročných/ročných správ pre majiteľov, obchodných partnerov a p.

V odpovediach na objektívnu spokojnosť manažérov s využívaním súčasného EMIS sa zistilo, že len 4 manažéri uvažujú o zmenách v technickom vybavení hotelov. Pri zisťovaní kompatibility medzi obsahom subsystémov EMIS a organizačnou štruktúrou hotelov sme nezistili zásadné nedostatky. Technicky sú EMIS v hoteloch zabezpečené tak, aby poskytovali nevyhnutné informácie tak, ako to vyplynulo najmä z odporúčaní poskytovateľov informatických služieb. Podľa odpovedí sa zistilo, že počas histórie boli v hoteloch zaznamenané výnimočne a nepravidelne nedostatky vo využívaní dostupných informácií EMIS, celkovo bolo označených v 15 hoteloch len 12 im známymi skutočnosťami zneužitia alebo zlého využitia informácií v internom prostredí hotelov.

Všetci opýtaní manažéri hotelov uviedli, že v súčasnosti zdieľajú informácie prostredníctvom niektorej zo známych sociálnych sietí, rovnako má každý z hotelov

vytvorenú webovú stránku a zapája sa aj do globálnych systémov rezervovania ubytovacích služieb, národných alebo nadnárodných. Podľa výsledkov, v súčasnosti sledujú manažéri 13 hotelov (81 %) informácie týkajúce sa referencií služieb intenzívnejšie, ako kedysi, keď využívali len prieskumy názorov podľa dotazníkov (v izbách a na recepcii hotela) a osobného rozhovoru s hosťom. Zovšeobecnením odhadovaných výsledkov možno uviesť, že sociálne siete prispeli ku nárastu počtu hostí v priemere o 15 % oproti výsledkom, keď sociálne siete nevyužívali.

4 Diskusia

Cieľom praktického skúmania problematiky podpory riadenia a hospodárenia malých hotelov s využitím manažérskeho informačného systému bolo analyzovať a určiť preferencie ich majiteľov a manažérov, podľa objektivizovaných, zovšeobecnených názorov prostredníctvom kvalitatívneho prieskumu s využitím riadeného, štruktúrovaného rozhovoru. Objektom skúmania bola skupina vybraných malých hotelov, ich manažéri. Predmetom skúmania boli elektronické manažérske informačné systémy využívané v riadení a hospodárení hotelov.

Keďže pre prieskum bolo ochotných spolupracovať len 16 manažérov hotelov, možno spochybníť spoľahlivosť informácií a údajov, ktoré boli spracované a prezentované. V budúcnosti bude vhodné pokračovať v skúmaní problematiky a osloviť ďalších vedúcich zamestnancov malých hotelov a zvýšiť tak mieru spoľahlivosti výsledkov.

Silnou stránkou skúmania možno označiť výber malých hotelov, ktoré boli podobné vo svojich znakoch, najmä podľa ich zatriedenia do skupiny podľa triedy hotela, kapacity a geografickej blízkosti v regióne. Nespoľahlivé môžu byť výpovede manažérov hotelov, ktorí pracujú v brandži už niekoľko rokov a nedokážu už objektívne hodnotiť situáciu prevádzkovania hotela. V tomto prípade je vhodné podobné prieskumy realizovať opakovane a porovnávať súčasné výsledky skúmania s minulosťou. Pre potvrdenie výsledkov je vhodné ich porovnávať aj so sekundárnymi údajmi z iných, ale podobných aplikovaných prieskumov, hľadať spoločné a odlišné znaky a určovať preferencie a funkčnosť EMIS pre manažérsku prax a efektívne hospodárenie hotelov, presnejšie.

Rovnako bude vhodné, aby vrcholoví manažéri hotelov využívali EMIS i pre interaktívne hodnotenie úrovne kvality služieb a zakomponovali výsledky do rozhodovania o produkte. Výhodou EMIS je jednoduchosť, rýchlosť, aktuálnosť informácií a ich prístup k nim; ďalej podpora funkcií manažmentu a plnenie podnikových cieľov; cielenejšie využívanie marketingových nástrojov; prispôsobenie sa náhlym, neočakávaným výkyvom v dopyte po službách hotela; zabezpečenie bezpečnosti zamestnancov i hostí hotela a pod.

Záver

Výsledky skúmania poukázali na súčasný stav využívania elektronických informačných systémov (EMIS) v praxi hotelov, na základe výsledkov skúmania podľa odpovedí manažérov malých hotelov na otázky z riadeného rozhovoru. Získané výsledky nemali poukázať na nedostatky v nedostatočnom využívaní možností EMIS v riadení a hospodárení malých hotelov. Zámerom bolo zistiť, či a aké EMIS sa v skupine skúmaných 16 hotelov využívajú, v akých pracovných činnostiach a s akými vlastnosťami informácií manažéri hotelov pracujú. Na základe najvyššej hodnoty odpovedí manažérov malých hotelov možno vytvoriť profil „typického EMIS využívaného v malom hoteli“. Na základe výsledkov typický malý hotel využíva okrem zdieľania informácií na sociálnej sieti taký hotelový elektronický informačný systém, ktorý si majitelia zaobstarali kúpou od miestneho poskytovateľa týchto služieb, už viac ako 15 rokov a v súčasnosti neuvažujú o zmenách. V typickom malom hoteli sa

využívajú najmä transakčné a riadiace subsystemy EMIS, najmä na ubytovacom úseku a pri upratovaní, príjme - pobyte - odchode host'a, plánovaní ponuky a cien; „rovnomerne“ aj pre komunikáciu v internom prostredí hotela aj s vonkajším okolím. V malom hoteli EMIS zabezpečuje včasné, presné, aktuálne/čerstvé a spoľahlivé informácie, ktoré ale majú aj evidenčnú a štatistickú hodnotu, pričom nedochádza ku ich zneužitiu. V súčasnosti sledujú manažéri malého hotela referencie služieb intenzívnejšie a preferujú informácie z webu a zo sociálnej siete.

Zoznam použitej literatúry

1. Asseco Solutions [online]. Dostupné na: <http://www.hotelovesystemy.sk/hotelovy-system-horec-popis-a-charakteristika-systemu.html> [01.04.2014]
2. [online]. Dostupné na: <http://www.amiplus.sk/images/moduly-hoteloveho-informacneho-systemu-datalock-horec.jpg> [01.04.2014]
3. GÚČIK, M. a kol. 2006. Cestovný ruch, hotelierstvo, pohostinstvo. Výkladový slovník. Bratislava : Polygraf print, 2006. 216 s. ISBN 80-10-00360-3
4. JANIČKOVÁ, J. – MAKOVNÍK, T. – ŠEBOVÁ, Ľ. 2006. Manažment ubytovacích služieb. Banská Bystrica : Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici, Ekonomická fakulta, 2006. 154 s. ISBN 80-8083-188-2
5. JENČO, M. - VYHNAL, P. 2006. Informačné systémy organizácie. Prešov : AKCENT PRINT, 2006, 188 s. ISBN 80-969419-6-8
6. KUČEROVÁ, J. - STRAŠÍK, A. - ŠEBOVÁ, Ľ. 2010. Ekonomika podniku cestovného ruchu. Banská Bystrica : DALI-BB, s.r.o., Slovak-SwissTourism, 2010. ISBN 978-80-89090-75-4
7. PETRŮ, Z., 2007. Základy ekonomiky cestovního ruchu. Praha : IDEA SERVIS, 2007. ISBN 978-80-85970-55-5
8. SLÁDEK, G. 2003. Podnikanie v pohostinstve a hotelierstve 2. časť. Bratislava : Epos, 2003. 541 s. ISBN 80-8057-524-X
9. Vyhláška Ministerstva hospodárstva Slovenskej republiky č. 277/2008 Z. z., ktorou sa ustanovujú klasifikačné znaky na ubytovacie zariadenia pri ich zaradovaní do kategórií a tried
10. ZIMERMANOVÁ, K. 2011. Uplatnenie účtovných a daňových odpisov dlhodobého majetku v malých a stredných podnikoch. In: Výkonnosť podniku. Vedecký časopis. Roč. I. Číslo 2/2011. Poprad : Výskumný ústav ekonomiky a manažmentu, s.r.o., 2011. ISSN 1338-435X

Kontaktná adresa autorov

Ing. Jana Janičková, PhD.
Katedra manažmentu, PF KU so sídlom v Poprade
Nábřeží Jána Pavla II. 15
058 01 Poprad
jana.janickova@ku.sk

Zaslanie príspevku

Autori môžu zaslať ich príspevky do časopisu European Union Knowledge Economy Review vo formáte MS Word (.docx, .doc, alebo .rtf) na e-mailovú adresu: **euker@eukepass.com**. Zasláním príspevku do časopisu European Union Knowledge Economy Review autor potvrdzuje, že príspevok nebol zaslaný na publikáciu v inom časopise.

Rukopisy autorom spätne nezasielame. Poplatok za publikovanie 1 príspevku - vedecká stať, prehľady a názory odborníkov z praxe - v časopise European Union Knowledge Economy Review je:

- pre fyzickú osobu: 11,- €
- pre právnickú osobu: 110,- €

Poplatok za publikovanie 1 príspevku - výskumnej štúdie - v časopise European Union Knowledge Economy Review je:

- pre fyzickú osobu: 55,- €
- pre právnickú osobu: 550,- €

Platbu uskutočnite bankovým prevodom na účet našej neziskovej organizácie po obdržaní písomnej akceptácie príspevku z našej redakcie o tom, že Váš článok bude v našom časopise publikovaný.

Bankové spojenie: Fio banka, a.s.
Číslo účtu: 2000373885/8330

European Union Knowledge Economy Review
Scientific journal

ISSN 1339-2786

Copyright © European Union Knowledge Economy Pass n.o., 2014